

Gerçek Bir Polisin Çilesi
Can Yayınları'ndan...

gazete duvar
kitaP.

SAYI: 113 YIL: 3

MURAT UYURKULAK

DELİBO

4

Şimdinin potansiyellerini

araştıran bir roman: Delibo Doğuş Sarpkaya

11

**Murat Uyrkulak: 'Delibo' yitirilen
gençliğe ağıt, yoksulluğa isyan!**

Anıl Mert Özsoy

29

**Eskiye ağıt, yeniye ironi: 'Gömleği
Yalnız'**

Metin Yetkin

41

Yordam Kitap 'gençlerle' baş başa!

Soner Sert

21

Yeni bir Enternasyonal'e doğru

Ali Bulunmaz

33

**15. yüzyılın bahtsız seyyahı:
Afanasiy Nikitin**

Okan Çil

48

Sokağın mukavemeti: Engin Sustam

Fatih Tan

Sayı: 113 | Haziran 2020

Yayın Sahibi**AND Gazetecilik ve Yayıncılık,****San. ve Tic. A.Ş. adına**

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Anıl Mert Özsoy

Görsel Yönetmen

Özgür Akkaya

Katkıda Bulunanlar

Doğuş Sarpkaya, Anıl Mert Özsoy,

Soner Sert, Metin Yetkin,

Fatih Tan, Okan Çil, Ali Bulunmaz

Yönetim Yeri:

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,

haber ve fotoğrafların her türlü telif

hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık

Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin

alınmadan, kaynak gösterilmeden ve

link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Bu sayımızda kapağımıza Murat Uyrkulak'ı taşıdık.

"Devrim vaktiyle bir ihtimaldi ve çok güzeldi." Tol'un bu ilk cümlesini okuduğumuzda tarihler Kasım 2002'yi gösteriyordu. Bıçkın dili ve muazzam kurgusuyla, edebiyat tarihinin şimdiden kütleleşmiş eserlerinden birine imza atan Murat Uyrkulak, okur karşısındaydı... Kendisinden sonraki kuşak üzerinde derin izler bırakacağı, birbiri ardına kaleme aldığı Har ve Mahrume romanlarıyla ve Bazuka'daki öyküleriyle kendini belli etmişti. Kimileri için kaybedişin yazarıydı Uyrkulak, kimileri için ise şenlikli bir mağlubiyetin en iyi cümleleriydi. Uyrkulak, uzun bir aranın ardından Can Yayınları tarafından yayımlanan Delibo ile okur karşısında... Uyrkulak, "Her metin kendine has duygusuyla, atmosferiyle geliyor. Tol'a genel olarak öfke eşlik ediyordu. Har'ı daha ferah bir duyguyla yazdım diyebilirim. Merhumede ise utanç ve hesaplaşma duygusu, affedilme isteği baskındı. Delibo bir tür yitirilen gençliğe ağıt, yaşanan yoksulluğa isyan arzusuyla teşekkül etti" diyor.

Murat Uyrkulak, kendi retorikine kapılmadan da derdini anlatabileceği bir yol bulmayı başarıyor Delibo'da. Böylece ortaya tam da yazarının yazmak istediği gibi sade, hızlı akan, öfkeli bir roman çıkıyor. Doğuş Sarpkaya yazdı.

İnsan, yeryüzünü hızla dönüştürürken hâlâ bir umut olabileceğini söyleyen; günümüzün olanaklarını kullanarak zihin ve beden emekçilerine seslenip antroposenin işleyişini bozacak girişimlerin varlığından bahsediyor McKenzie Wark... Marksist teorilerle birlikte edebiyata, aktivizme ve felsefeye göz kırptığı Moleküler Kızıl'ı bu imkân üzerine inşa eden Wark, Siborg Enternasyonal'iyle yeni bir dünya kurma heyecanını paylaşıyor okurla. Ali Bulunmaz inceledi.

Mustafa Şahin'in ilk öykü kitabı "Gömleği Yalnız", Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlandı. Yazar, şiir dilini yakalamaya çalıştığı klasik edebiyatın kaynaklarından beslenen öykülerinin satır aralarında Türkiye siyasetinden sahneler sunarken gözünü budaktan sakınmadan birçok eleştiride bulunuyor. Metin Yetkin'in kaleminden...

Okan Çil, Soner Sert ve Fatih Tan bu sayımıza yazı ve söyleşileriyle katkıda bulunan diğer isimler oldular.

Marifet iltifata tabidir!

İyi okumalar...

Anıl Mert Özsoy

Şimdinin potansiyellerini araştıran bir roman: Delibo

Delibo, başyapıt olma iddiası olmadan da nitelikli bir romanın yazılmasının mümkün olduğunu kanıtlayan bir kitap. Murat Uyrkulak, kendi retoriğine kapılmadan da derdini anlatabileceği bir yol bulmayı başarmış. Böylece ortaya tam da yazarının yazmak istediği gibi sade, hızlı akan, öfkeli bir roman çıkmış.

Doğuş Sarpkaya

“

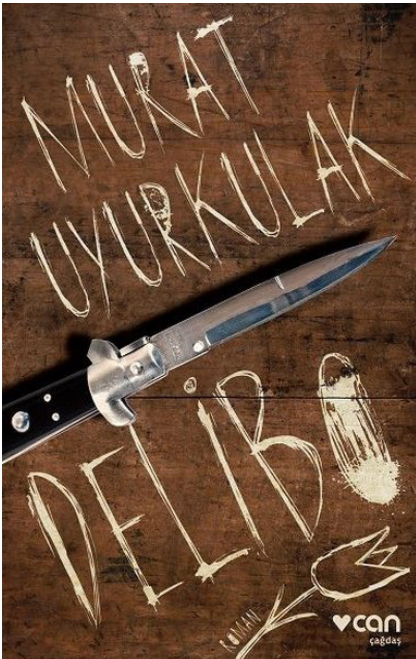
**Yer Bornova.
Semtın ünlü delisi
Delibo kaybolmuştur.
Kahramanımız Yusuf,
bu durumu öğrenince
senelerdir adımını
atmadığı İzmir'e geri
dönmeye karar verir.**

Murat Uyurkulak'ın, okurları tarafından merak ve heyecanla beklenen son romanı Delibo yayımlandı. Senelerdir çeşitli nedenlerle uzak kaldığı İzmir'e dönen Yusuf'un kiyesine odaklanan kitap hem edebiyat kuramının netameli konularından anlatıcının konumu tartışmasına hem nostalji teorisine hem de toplumsal dönüşümün dinamiklerine dair canlı bir tartışmanın kapılarını aralıyor.

Yer Bornova. Semtin ünlü delisi Delibo kaybolmuştur. Kahramanımız Yusuf, bu durumu öğrenince senelerdir adımını atmadığı İzmir'e geri dönmeye karar verir. Çocukluk çetesini de bu iş için organize etmeye çalışır ama bir kişiyi bu işin dışında bırakır: Çocukluk aşkı, şimdilerin ünlü dizi oyuncusu Yasemin'i. Fakat Yasemin, yeniden Yusuf'un hayatına girmeyi başaracak, Delibo'yu bulma uğraşına en az Yusuf kadar katılacaktır. Bu dönüş aynı zamanda kahramanımızın kendi geçmişiyle de hesaplaşmasını sağlayacak, kırılan ilişkileri tamir edecek, evine ve mahalleye dönüşünün önünü de açacaktır.

BASİT KURGU, SADE DİL

Kısa özetten de anlaşılacağı gibi Murat Uyurkulak, alışık olduğumuz, kendi tabiriyle “alengirli kurgu” (1) oluşturma çabasından uzak durmuş son romanında. Olay örgüsünün de gevşek kurulduğunu söyleyebiliriz. Bu tercih dilin de sadeleşmesini getirmiş. Kimi zaman Murat Uyurkulak'ın imza cümleleri diyebileceğimiz pasajlarla karşılaştık da çoğunlukla kurguya ve olay örgüsüne paralel bir roman dili kullanmış.

Delibo , Murat Uyurkulak,
200 syf., Can Yayınları, 2020.

“

Yusuf'un, toplumcu gerçekçilerin ideal karakterine yakın olduğunu söyleyebiliriz. Akıllı, sebatkar, hedefine odaklanabilen ve istediğini alan biri. Ama yaşamın onu bir şekilde savurduğunu öğreniyoruz.

Bu sadeleşmede romanın ben-anlatıcısının payı büyük. Uyrkulak, Yusuf karakterini oluştururken, akıllı ama potansiyelini harcamış bir toplumsal tip prototipini kullanmış. Yusuf'un fevriliği ve belayı üstüne çeken yapısı da ebedi bir kaybedenle karşı karşıya olduğumuz hissi yaratıyor. Ama bu karakter Murat Uyrkulak'ın da 2009-2013 yılları arasında içinde olduğu Afili Filintalar'ın erken kaybeden, büyümeyen, ergen kalmayı marifet bilen tiplerinden bağımsız olduğunu belirtelim. Kısa bir dönem için popüler olan bu tiplerle dolu kurmacalar İlknur Karanfil'in ifadesiyle “kökü geçmişte bulunan bir romantizme, mağduriyetten beslenen alaycı bir üsluba ve kadın karakterleri detaylı yansıtmayan bir kurguya” sahipti. Karakterin derinleşmesinin önünü tıkayan bu tercih okuru da ikilemde bırakıyordu. Delibo'yu okurken de bir an için yazarın bu derinliksiz karakterlerin bir başka versiyonunu yarattığı izlenimine kapılabilirsiniz. Fakat Uyrkulak, bu tehlikeyi farklı bir yol izleyerek savuşturuyor.

KAYBETMEYİ DİLEMİŞ BİRİ

Sayfalar ilerledikçe Yusuf'un bir erken kaybeden, potansiyelini heba etmekten başka bir şansı olmayan bir loser olmadığını fark ediyoruz. İsteddiği zaman sınavlarda derece alan, azmederek birden fazla yabancı dil öğrenen, ilk başta sıkıntılı olsa da tutkulu bir okura dönüşen, kendini koruyacak kadar dövüşmeyi bilen biri Yusuf. Bu açıdan bakıldığında Yusuf'un, toplumcu gerçekçilerin ideal karakterine yakın olduğunu söyleyebiliriz. Akıllı, sebatkar, hedefine odaklanabilen ve istediğini alan biri. Ama yaşamın onu bir şekilde savurduğunu öğreniyoruz. Dolayısıyla bir kaybedenle değil, kaybetmeyi dilemiş biriyle karşı karşıya olduğumuzu anlıyoruz. İde-

“

Uyurkulak, kimi zaman yazarın sesini mi duyuyoruz acaba diye sorduracak kadar öfkeli bir karakter yaratmış. Yusuf'un çatal dilinden neredeyse kimse kurtulamıyor roman boyunca. Yusuf'un aynı zamanda sınıf kinine sahip olduğunu da görüyoruz roman boyunca.

al karakterin öfke ve hayal kırıklığıyla dengelenmesi karşımıza derinlikli olarak çıkmasını sağlıyor. Böylece Yusuf, merak edilen ve kolayca çözümlenemeyen bir karaktere dönüşüyor. Benzer şekilde Yasemin karakterini okurken de önce uçucu, havai, yüzeysel biriyle karşılaşacağımız yanılgısına kapılıyoruz. Oysa yine sayfalar ilerledikçe erkek karakterin kendini bulmasını sağlayan güçlü bir kadınla karşı karşıya olduğumuzu anlıyoruz.

Uyurkulak, kimi zaman yazarın sesini mi duyuyoruz acaba diye sorduracak kadar öfkeli bir karakter yaratmış. Yusuf'un çatal dilinden neredeyse kimse kurtulamıyor roman boyunca. Yusuf'un aynı zamanda sınıf kinine sahip olduğunu da görüyoruz roman boyunca. Ana karakterin bu özelliği yazarından ödünç aldığı da söyleyebiliriz. BirGün'de Can Uğur'a verdiği röportajda Uyurkulak bunu özellikle vurguluyor: “Bende sınıf kını kuvvetlidir. Hayatım öyle gelişti çünkü. Şiddetli bir güvensizlik duygusuyla, her daim müşkül, öfkeli ve tedirgin... Mülkiyetin hırsızlık, zenginliğin bir tür ahlaksızlık olduğuna, sınıf mücadelesinin başka bir âlem yaratmanın en güçlü manivelası olduğuna inandım, aklım ermeye başladığından beri.” Bu satırların hepsinin aynı zamanda Yusuf'u da tanımladığını gözlemleyebiliyoruz.

Ama Yusuf'un öfkesinde kimi zaman zehirli diyebileceğimiz bir yan olduğunu vurgulamalıyız. Olayların, yaşantıların, durumların olumsuz yönlerini derinlemesine görmek gibi bir yeteneğe sahip Yusuf. Önce kötümser olmayı tercih ediyor. Aslında içten içe hem sevdiğini hem saygı duyduğunu hem de imrendiğini hissettiğimiz babasının iyiliğini anlattığı şu satırlar bu açıdan okunabilir: “Çünkü iyi-

“

Yusuf'un öfkesinde Murat Uyrkulak'ın sesini hissettiğimiz satırları okurken kimi zaman anlatıcının, yazarın ve dünyanın konumuyla ilgili o ünlü tartışmaya çekildiğinizi hissediyorsunuz.

liğin zindanından kurtulamıyordu bir türlü, dünyayı kökünden yakıp başka bir âlem yaratmayı hayal ederken, elektrik faturasını ödemeyi iki gün geciktirince telaşa kapılıyordu. Riayet etmediği yasa, itaat etmediği kural yokken, ne cins bir özgürlüktü acaba hasretini çektiği?”

YAZARIN SESİ, ANLATICININ SESİ

Yusuf'un öfkesinde Murat Uyrkulak'ın sesini hissettiğimiz satırları okurken kimi zaman anlatıcının, yazarın ve dünyanın konumuyla ilgili o ünlü tartışmaya çekildiğinizi hissediyorsunuz. Yazar ile metindeki anlatıcının dünyası birbirine yaklaştıkça, kurgu dünya ile gerçek dünya arasındaki açının artacağı iddia edilir. Normalde anlatıcının gerçeği ile dünyanın gerçeğinin paralel ilerlemesi gerekirken, birbirleriyle mesafeleleri artar ve okurun gerçeklik algısı zedelenmeye başlar. Bunun için yazarın, anlatıcılığı kendinden bağımsız olarak kurgulaması gerekir. Yazarın gerçeği, anlatıcının gerçeği ve dünyanın gerçeğinin aynı olması gerektiğini söylemiyorum bunu vurgularken. Söylemek istediğim tüm bunların gerçeğinin en sonunda aynı noktada birleşmeyi başarması gerektiğidir. Uyrkulak bu handikapı, Yusuf'u yavaş yavaş dönüştürerek aşıyor. Bu dönüşümü takip ederken yazarın sesinin yavaş yavaş silindiğini de hissetmeye başlıyorsunuz. Böylece dünyanın gerçeği ile romanın gerçeği arasındaki açığı kapanarak paralel ilerlemeye devam edebiliyor.

“

Şimdinin potansiyellerini araştırmak kaçınılmaz olarak toplumsal dönüşümü de tahlil etmeyi gerektirir. Uyurkulak kitabında bu toplumsal dönüşümün köşe taşlarına dair fikir vermeyi seçiyor.

NOSTALJİK BİR HİKAYE

Delibo'nun bir tarafıyla da nostaljik bir roman olduğunu söyleyebiliriz. 1980'lerden bu yana neredeyse yaşamın her alanında kamusal alan tanımları değişti. Semt, mahalle, komşuluk kültürünün öldüğü bir zamanda yaşıyoruz. Tam da böyle bir zamanda eskinin mahalle fikrine yaslanan ama romantik bir nostaljikliği yeniden üretmeyen; şimdinin içinde bir damarın varlığından bahseden bir hat yaratmayı hedeflemiş Murat Uyurkulak. Romantik nostaljinin gerici ve egemen kodları yeniden üreten yapısından da kurtulmuş bu tercihiyle. Yeniden kurucu nostalji Svetlana Boym'un tarifıyla "yitirilmiş evi yeniden inşa etmeyi ve hafızadaki açıklıkları kapatmayı vaat eder". Bu açıdan hem muhafazakardır hem de baskıcıdır. Murat Uyurkulak'ın nostaljikliği ise düşünsel bir temele dayanıyor Delibo'da. Şimdinin arkeolojisini yapmayı görev edinen yazar bir taraftan hafızanın parçalanmış fragmanları üzerinden geçmişe özlemi besler. Diğer taraftan ise kimi zaman karamsar olsa da şimdinin potansiyellerini de araştırır.

Şimdinin potansiyellerini araştırmak kaçınılmaz olarak toplumsal dönüşümü de tahlil etmeyi gerektirir. Uyurkulak kitabında bu toplumsal dönüşümün köşe taşlarına dair fikir vermeyi seçiyor. Delibo'nun eleştiriye açık olabilecek tarafı toplumsal dönüşümü sadece basit trikler üzerinden vermeye çalışması. Romandaki siyasal İslamcılar, ülkeyi yönetenlere yapılan atıflar, farklı şehirlerdeki farklı yaşamlar gibi ayrıntıları barındırır da romanın Türki-

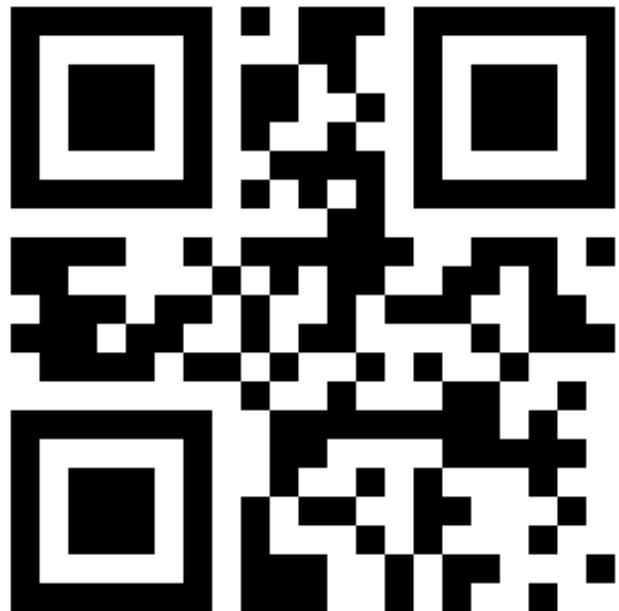
“

Delibo, başyapıt olma iddiası olmadan da nitelikli bir romanın yazılmasının mümkün olduğunu kanıtlayan bir kitap. Uyurkulak, kendi retoriğine kapılmadan da derdini anlatabileceği bir yol bulmayı başarmış. Böylece ortaya tam da yazarının yazmak istediği gibi sade, hızlı akan, öfkeli bir roman çıkmış.

ye'nin neredeyse son yirmi yılındaki dönüşümünü dinamik olarak yansıttığını söylememiz zor. Fakat, her romanın illa ki yaşanılan dünyanın tüm gerçeklerini kapsamasını bekleyemeyeceğimizi de vurgulamak gerekiyor. Zaten Uyurkulak da daha önce bahsettiğimiz söyleşinde tam da buna işaret ediyor: “İçimden geldiği gibi, etrafından hiç dolanmadan, fazlasını didiklemeden, sade hatta basit bir metin yazmak istedim. Belli uğraklara, dönümlere, milatlara çok takılmadan, mümkün mertebe hızlı aksın istedim.”

Delibo, başyapıt olma iddiası olmadan da nitelikli bir romanın yazılmasının mümkün olduğunu kanıtlayan bir kitap. Uyurkulak, kendi retoriğine kapılmadan da derdini anlatabileceği bir yol bulmayı başarmış. Böylece ortaya tam da yazarının yazmak istediği gibi sade, hızlı akan, öfkeli bir roman çıkmış.

Murat Uyurkulak'ın BirGün'de Can Uğur ile yaptığı röportajı okumak için aşağıdaki karekodu okutabilirsiniz.

Murat Uyurkulak: 'Delibo' yitirilen gençliğe ağıt, yoksulluğa isyan!

Murat Uyurkulak'ın son romanı Delibo, Can Yayınları tarafından yayımlandı. Uyurkulak, "Her metin kendine has duygusuyla, atmosferiyle geliyor. Tol'a genel olarak öfke eşlik ediyordu. Har'ı daha ferah bir duyguyla yazdım diyebilirim. Merhume'de ise utanç ve hesaplaşma duygusu, affedilme isteği baskındı. Delibo bir tür yitirilen gençliğe ağıt, yaşanan yoksulluğa isyan arzusuyla teşekkül etti" dedi.

Anıl Mert Özsoy

“

Uyurkulak, uzun bir aranın ardından bu kez Delibo ile okur karşısında... Aklın, delilikle buluştuğu, yolda olmanın, sona yaklaşımdan daha kıymetli olduğu Delibo, bir kayıp hikayesi gibi görünse de Türkiye'nin son 18 yılının tarihsel fragmanlarını da içine alan bir anlatı olarak da okunabilir.

"Devrim vaktiyle bir ihtimaldi ve çok güzeldi." Tol'un bu ilk cümlesini okuduğumuzda tarihler Kasım 2002'yi gösteriyordu. Bıçkın dili ve muazzam kurgusuyla, edebiyat tarihinin şimdiden kültleşmiş eserlerinden birine imza atan Murat Uyurkulak, okur karşısındaydı... Kendisinden sonraki kuşak üzerinde derin izler bırakacağı, birbiri ardına kaleme aldığı Har ve Mahrume romanlarıyla ve Bazuka'daki öyküleriyle kendini belli etmişti. Kimileri için kaybedişin yazarıydı Uyurkulak, kimileri için ise şenlikli bir mağlubiyetin en iyi cümleleriydi.

Uyurkulak, uzun bir aranın ardından bu kez Delibo ile okur karşısında... Aklın, delilikle buluştuğu, yolda olmanın, sona yaklaşımdan daha kıymetli olduğu Delibo, bir kayıp hikayesi gibi görünse de Türkiye'nin son 18 yılının tarihsel fragmanlarını da içine alan bir anlatı olarak da okunabilir. Şehirler dolaşan ve yoksul olmaktan utanmayan, utanç duygusunun yerine aşkı koyan baba-oğulun yaşadığı garip bir sürüklenişin ele alındığı romanda tam da Uyurkulak okurlarının aşına olduğu gariplikte bir aşk hikayesi de anlatının derinlerinde usul usul akıyor.

Uyurkulak'la son romanı Delibo'yu, öfkeyi ve Türkiye'nin yakın tarihinin edebiyattaki yerini konuştuk.

İzmir'in sizde yerinin ayrı olduğunu biliyorum. İlk olarak oradan başlayalım. Şehir, bir arka plan olmanın ötesinde, özne bu romanda.

“

İstanbul'un kalabalıklığı, kaosu, gerginliğinden yoruldukça, İzmir'in ferahlığını, yavaşlığını, tembelliğini daha çok özler oldum. Velhasıl İzmir insana iyi gelir.

27 yaşıma kadar İzmir'de yaşadım. Bornova'da... Baba tarafım 1923'te, ahali mübadelesinde Kavala'dan gelmiş. Tütüncülük yaparlarmış, Bornova yakınlarında tütün tarlaları olduğunu duyunca oraya yerleşmişler. Bornova Levantenler'in sayfiye yeriymiş vaktiyle, çünkü havası temiz, yeşil, sessiz sakin bir bölgeymiş. Sonra, Ege Üniversitesi ve ona bağlı devasa hastanenin kurulmasıyla nüfusu hızla artmış tabii. Levantenlerin çoğu da gitmiş zaten. Onlardan geriye onlarca şahane konak ve köşk kalmış. Hâlâ nispeten yeşil bir yerdir Bornova, güzeldir. Bornova'yı uzun uzun anlatıyorum, çünkü İzmir'den ziyade, Bornova'nın yeri ayrıdır bende. Şanslı hissederim Bornova'da büyüdüğüm için. Mimarisi ve doğasından ayrı, göçmen ahali ve öğrenci nüfusundan dolayı muhabbeti de güzeldir Bornova'nın, eğlencelidir. Yaş ilerledikçe İzmir'in diğer bölgelerine de uzanır olduk elbet. Basmane, İkiçeşmelik, Eşrefpaşa, Alsancak, Karşıyaka, Buca'da da güzel zamanlar geçirdim. Şöyle bir şey var yine de: İçinde yaşarken tam olarak farkında olmuyorsun bir şehri sevdiğinin, orada yaşadığın mutluluğun. 27 yaşında işsiz ve parasız kalınca, okuduğum üniversiteyi de bırakıp İstanbul'a göçtüm. 20 yıldır burada yaşıyorum. İzmir'i asıl, orada yaşamadığım bu 20 yılda sevdim ben. Yani hasret duydukça sevdim. İstanbul'un kalabalıklığı, kaosu, gerginliğinden yoruldukça, İzmir'in ferahlığını, yavaşlığını, tembelliğini daha çok özler oldum. Velhasıl İzmir insana iyi gelir.

“

Bir romanı yazmaya başlarken, ona dair fikir ve duygu kırıntılarını tecrübe etmeye başlarken birtakım tercihler de buna eşlik ediyor elbet. Ama katı, sınırları net çizilmiş, değişmez, 'özel' tercihler olmuyor bunlar.

'TERCİHLER YAZARKEN ŞEKİLLENİYOR'

Romanlarınızda toplumsal meseleler her vakit kendini hissettirdi. Delibo'da ise, yan yana durmak istediğiniz insanları, düşünceleri görüyoruz. Bu özel bir tercih miydi?

Bir romanı yazmaya başlarken, ona dair fikir ve duygu kırıntılarını tecrübe etmeye başlarken birtakım tercihler de buna eşlik ediyor elbet. Ama katı, sınırları net çizilmiş, değişmez, senin tabirinle 'özel' tercihler olmuyor bunlar. Yazarken şekilleniyor daha çok. Yazma sürecinde dışarıya kendini kapatmıyorsun sonuçta, dışarıda sana etki eden karmaşık bir hayat, bir süreç yaşanıyor. Hiç ummadığın bazı olaylar, taşıdığı fikirler ve duygularla gelip metnin ortasına yerleşiveriyor. Aklında o kadar da güçlü yer etmemiş bir imge, bir hikâye kendini dayatıveriyor. İktidarın memleketi bir yalan, yağma ve şiddet diyarına çevirdiği bu dönemde yazılan bir metne bazı tercihlerin dahil olması kaçınılmazdı. Benim bu noktada 'özel' tercihim, lafı hiç dolandırmamak, derdimi, öfkemi, fikrimi açık ve net ifade etmek oldu.

Delibo, romana ismini veren ama hiç görünmeyen bir karakter. Bir yolculuk ve arayış romanı okuyoruz. Yolda olmak ve arayış kavramlarını nasıl yorumlarsınız?

Yol ve arayış önceki üç romanda da kendini az çok gösterir. Tol'da bir tren Diyarbakır'a doğru ilerler sözgelimi. Merhume'de

“

Tol, 2002'de, yani AKP'nin iktidara geldiği yıl yayınlanmıştı. 18 yıl sonra Delibo yayınlanıyor ve AKP hâlâ iktidarda...

ana karakterler Suna'yı arar. Yolculuk ve arayış hayatın, yaşıyor olmanın, dirimin en güçlü işaretlerindedir. Bir yerde çakılıp kalmamak, hareket halinde olmak ve etrafındakilerle, ulaşılabildikleriyle yetinmeyip durmadan yeni olanı, görünmeyeni, bilinmeyeni aramak... Koca bir tarihin ve medeniyetin motoru bu değil mi zaten?

'DAHA KÖTÜSÜ OLAMAZ' DİYORDUK...'

Geçmiş ve geleceğin birbirine dolandığı, şehirler dolaşan Delibo'da, sınıf çelişkisinin aralarına giremediği karakterlerle karşı karşıyayız. Tüm zaaf ve cüretleriyle hikayeyi tamamlıyorlar. Uyurkulak okurlarının yakından tanıdığı sokak burada da baskın bir şekilde kendisini hissettiriyor. Dünden bugüne değişen sokağı nasıl görüyorsunuz? Tol'dan Delibo'ya, ne oldu?

İlginç bir denk geliş var burada. Tol, 2002'de, yani AKP'nin iktidara geldiği yıl yayınlanmıştı. 18 yıl sonra Delibo yayınlanıyor ve AKP hâlâ iktidarda. Gençliğim 1990'larda ve 2000'lerin başında geçti. Kürt hareketiyle devlet arasındaki çatışmaların zirveye çıktığı, köylerin yakılıp yıkıldığı, binlerce faili meçhul cinayetin işlendiği, işkencenin rutin uygulama olduğu, karanlık yıllar... Daha kötüsü olamaz diyoruz. Ama o yıllarda bile hukukun eksik yarım da olsa tartan bir terazisi vardı, karşılaştığı devlet şiddetine rağmen sokaklar toplumsal dayanışmanın, protesto hakkının, itirazın alanı olmaya devam ediyordu. Yolsuzluk ve yalan toplumda tepki yaratabiliyordu, utanılacak bir şey olarak görülebiliyordu, çünkü yine yarım yamalak da olsa haber yapabilen bir medya

“

Her metin kendine has duygusuyla, atmosferiyle geliyor. Tol'a genel olarak öfke eşlik ediyordu. Har'ı daha ferah bir duyguyla yazdım diyebilirim. Merhume'de ise utanç ve hesaplaşma duygusu, affedilme isteği baskındı. Delibo bir tür yitirilen gençliğe ağıt, yaşanan yoksulluğa isyan arzusuyla teşekkül etti.

vardı. 18 yıl sonra yolsuzluğun, yalanın neredeyse normalleştirildiği, hırsızların zerre utanç duymadığı, medyanın yüzde 90'ının iktidarın borazanı haline geldiği, meydanların ve sokakların kitlelere kapatıldığı, beton çöllerine boğulmuş, doğası, tarihi tahrip edilen bir ülke ile karşı karşıyayız. Yoksulluğun, umutsuzluğun, geleceğe inançsızlığın eşlik ettiği tam bir çürüme, gerileme, yıkım manzarası... Ama elbet bu böyle gitmeyecek. Hayat er geç özgürlüğün, barışın, demokrasinin yolunu bulacak.

'KİTABI YAZARKEN KENDİ KULAĞIMA BAĞIRMAK İSTEMEDİM'

Yazdığınız her roman, öykü okur katında çokça sevildi. Delibo ise, bir yanı sıra diğerlerinden ayrıksı duruyor. Görece daha sakin bir roman... Bu sakinliğin sebebi nedir?

Her metin kendine has duygusuyla, atmosferiyle geliyor. Tol'a genel olarak öfke eşlik ediyordu. Har'ı daha ferah bir duyguyla yazdım diyebilirim. Merhume'de ise utanç ve hesaplaşma duygusu, affedilme isteği baskındı. Delibo bir tür yitirilen gençliğe ağıt, yaşanan yoksulluğa isyan arzusuyla teşekkül etti. Fakat keskin bir yas, şiddetli bir isyan duygusu değildi bu. Bir şeylere usul usul içlenmek gibiydi daha çok, bendeki duygusu mutedil bir iklimde tezahür etti. Bağırma, çağırma, yakıp yıkmak istemedim hiç. Elbette kendi hayatımdan ibaret değil, bir yığın farklı ve kurgulanmış olay ve karakter var Delibo'da, ama bu kitabı yazarken geçmişimin izlerini yumuşak ve sakin bir şekilde takip etmek geldi içimden. Kendi kulağıma bağırma istemedim.

“

Öfkenin edebiyattan çekildiğini, azaldığını, kaybolduğunu düşünmüyorum. Bilhassa gençlerin kaleminden gayet öfkeli, cesur, sert şiirler, hikâyeler, romanlar dökülüyor hâlâ.

'ÖFKENİN EDEBİYATTAN ÇEKİLDİĞİNİ DÜŞÜNMÜYORUM'

Öfke, sizin de deyiminizle romanlarınızda hakim bir duyguyken, burada karşı tarafı anlamaya çalışan karakterlerle karşı karşıyayız. Edebiyatın dünyayı anlama çabasından yola çıkarsak, kalemin öfkesine ne oldu? Biçim mi değiştirdi, seğreldi mi?

Öfkenin edebiyattan çekildiğini, azaldığını, kaybolduğunu düşünmüyorum. Bilhassa gençlerin kaleminden gayet öfkeli, cesur, sert şiirler, hikâyeler, romanlar dökülüyor hâlâ. Olsa olsa öfkeli metinlere gösterilen rağbetin azaldığından söz edilebilir. Bu da siyasi iklimle alakalı bir durum bence. İnsanların devlet baskısı ve şiddeti sebebiyle isyanını sessizce, kendi içinde yaşamak zorunda kaldığı dönemlerde öfke de yeraltına çekiliyor, orada çoğalıyor aslında, sadece biz bunu yeterince hissedemiyoruz, göremiyoruz belki. Gezi direnişini hatırlayın. Sadece neşe, şenlik, dayanışma ve mizah değil, öfke de doruğa çıkmıştı ve edebiyat o öfkeye eşlik etmişti.

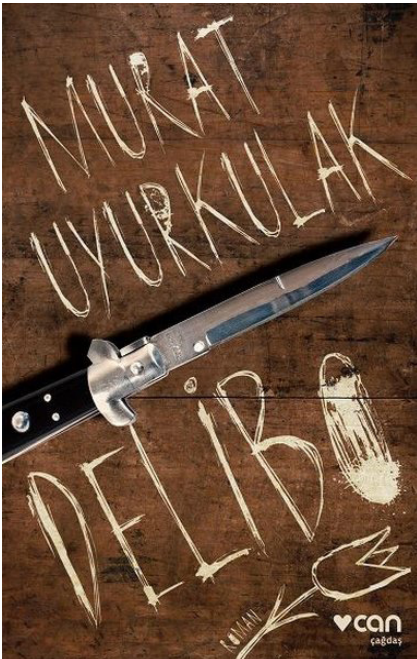
Dünya üzerinde en çok işlenen meselelerin başında baba-oğul çelişkisi gelir. Delibo'nun odaklarından birisi de bu. Ama bu kez alışılmamışın dışında, birbirine yoldaş olan ve birbirine dönüşen bir baba-oğul var. Bu dönüşümü konuşmak isterim.

İstisnalar vardır elbet, ama özgürlüğün, bireyleşmenin önündeki ilk büyük engellerden biridir baba, aile kurumu dediğimiz yarı-zindanın gardiyanıdır. Kötü insanlar değildir belki çoğu, severler, şefkat duyarlar, ama dü-

“

11. yüzyılda karşımıza çıkan karakterleri ve olaylarıyla Vîs ile Râmîn mesnevisi, türlü görmezden gelmeye, sansüre rağmen hâlâ karşımızda.

zen tarafından bir tür mikro ülkenin dikta-törü gibi davranmak zorunda bırakılırlar. Bölünmemesi, dağılmaması, geçindirilmesi gereken bir yuva, başarıya ulaştırılması gereken çocuklar, 'namusuna' bekçilik edilmesi gereken kızlar, eşler... Keder veren, hazin bir vaziyet, ama baba bunun farkında olamayacak kadar koşullandırılmıştır. Şu hikâyenin milyonlarca benzerini bulabilirsiniz: Çocuk babanın sultasına isyan eder, başkaldırır, kaçar gider, orada film kopar. Yıllarca birbirlerine selam bile vermezler. Sonra yaşlar ilerleyince bir büyük kavuşma, barışma ânı yaşanır. O arada isyankâr çocuk çoktan 'yeni baba', yani muktedir olmuştur, eski baba ise iyice ihtiyarlayıp bir iktidar figürü olmaktan çıkmıştır artık. Delibo'ya da bu hikâyenin bir versiyonu denebilir aslında. Ama içinde hayata, dünyaya, dünyanın değişeceği umuduna dair anlatıların da olduğu, bir çeşit 'iyiliğe' dönüş hikâyesi... En önemlisi de, bu dönüş minvalinde, oğulun muktedir olmayı tercih etmediği, babanın ise gardiyanlıktan çoktan istifa ettiği bir hikâye.

Delibo , Murat Uyrakulak,
200 syf., Can Yayınları, 2020.

'EDEBİYAT 'KİMSESİZ' OLMADIĞIMIZI ANLAMAMIZI SAĞLAR'

Delibo, kimsesiz bir 'deli'nin peşinde koşan 'kimsesizler'in hikayesi olarak da okunabilir. Peki edebiyatın 'kimsesizler'i kimler? Edebiyatın bu 'kimsesizliğe' çaresi nedir?

'Kimsesizliğe çare'den kastın edebiyatın dünyayı değiştirme gücü olup olamayacağı ise, şunu söyleyebilirim: Edebiyatın sırtına böyle ağır bir yük vuramayız. Dünyayı örgütlü siyasi eylem değiştirebilir bence. Ede-

“

Delibo'daki yapıtlara gelince, sadece Yusuf'un değil, benim de büyümeme eşlik ettiler onlar. Dar gelirli iki öğretmenin çocuğuydum. Eğlenceye ulaşmak kolay değildi. İşte, televizyon, arada bir sinemaya gitmek ve en çok da kitaplar tabii.

biyatçı siyasi bir kimlik taşıyabilir elbet. Ama siyasetle hiç ilgisi olmayan insanlar da büyük eserler yazabilir. Öte yandan konu “insanı” değiştirmekse, orada edebiyatın güçlü bir işlevi olabilir. Çünkü ruhumuzdaki karanlığı, yüzleşemediğimiz suçları, hesaplaşamadığımız sorunları edebiyatla keşfetmemiz mümkündür. Dahası edebiyat, başka insanların hikâyelerine ve dünyaya açılmamızı, onlarla empati kurmamızı, yani 'kimsesiz olmadığımızı' anlamamızı sağlayabilir.

Delibo, yakın dönemin siyasilerine ve sanatçılarına selam veriyor. Sinemayla yakından ilişkilisiniz. Delibo'da bahsi geçen isimler ve yapıtlardan söz edelim mi?

Yaklaşık on yıldır dizi ve film senaryoları yazıyorum. Başta para kazanmak ihtiyacından kaynaklı bir mesaiydi, ama tiyatro sahnesinin tozunu yutanların bir daha iflah olmaması gibi, ben de sinemanın tadını bir kez alınca kopamadım. Para kazanma amacının ötesine geçen bir şey oldu benim için. Yazdığım bir metnin, konuştuğum, hareket ettirdiğim karakterlerin, kurduğum mekânların ve sokakların perdede veya televizyonda görüntülü tezahürünü izlemek tarifsiz bir haz. Delibo'daki yapıtlara gelince, sadece Yusuf'un değil, benim de büyümeme eşlik ettiler onlar. Dar gelirli iki öğretmenin çocuğuydum. Eğlenceye ulaşmak kolay değildi. İşte, televizyon, arada bir sinemaya gitmek ve en çok da kitaplar tabii. Babam Türkçe-Edebiyat öğretmeni idi, sıkı bir kütüphanesi vardı. Sovyetler Birliği'ni seven bir komünist olduğundan Rus klasiklerinin neredeyse hepsi mevcuttu evde. O yoksulluğun ortasında yapılabilecek en iyi şeydi, kitapların dünyasına girmek, orada eğlenip oylanmak. Öte yandan

Delibo'daki hikâye gerçektir. İlkokulu bitirip Anadolu lisesini kazanmam şerefine babam bana Can Yayınları'nın 25 kitaplık Gençlik Serisi'ni armağan etmişti. Delibo'da saydığım kitaplar vardı o seride. Abartı gibi algılanmamasını isterim, ama yıllar yıllar sonra yazmaya cüret ettiysem ve naçizane biraz da becerebildiysem, en başta o seriye borçluyumdur.

Son olarak okurlarınıza ne söylemek istersiniz?

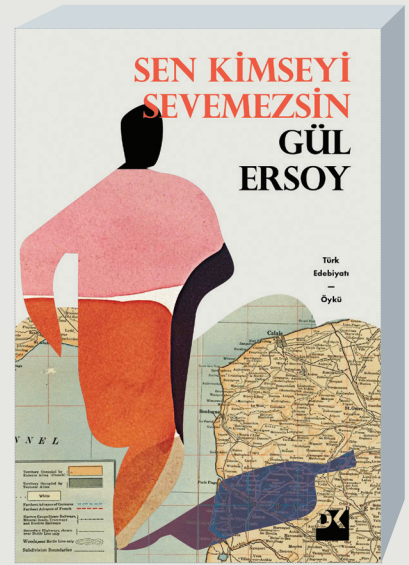
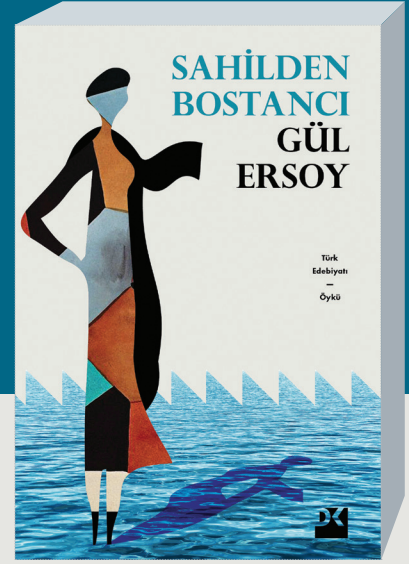
Hayatımız şenlik, iyilik, güzellik ve mutluluk olacak, merak etmeyin... Aynı Rastak'ın Botorai şarkısındaki gibi!

Şarkıyı dinlemek için aşağıdaki karekodu okutabilirsiniz.

Gül Ersoy'un öyküleri, dünyanın neresinden olursak olalım, dünyanın neresinde durursak duralım bugünden geçmişe ve geleceğe uzanan ortaklaşa bir insani duyarlılıktan, insanlık durumundan, hal'den söz ediyor.

Dünyanın her yerinden insan ruhuna değip geçiyor Gül Ersoy

Yeni bir Enternasyonal'e doğru

İnsan, yeryüzünü hızla dönüştürürken hâlâ bir umut olabileceğini söyleyen; günümüzün olanaklarını kullanarak zihin ve beden emekçilerine seslenip antroposenin işleyişini bozacak girişimlerin varlığından bahsediyor McKenzie Wark... Marksist teorilerle birlikte edebiyata, aktivizme ve felsefeye göz kırptığı Moleküler Kızıl'ı bu imkân üzerine inşa eden Wark, Siborg Enternasyonali'yle yeni bir dünya kurma heyecanını paylaşıyor okurla.

Ali Bulunmaz

“

**Kritik soru
şu: Buradan geri
dönülebilir mi?
Başka bir deyişle
yeryüzünün bir
geleceği var mı?**

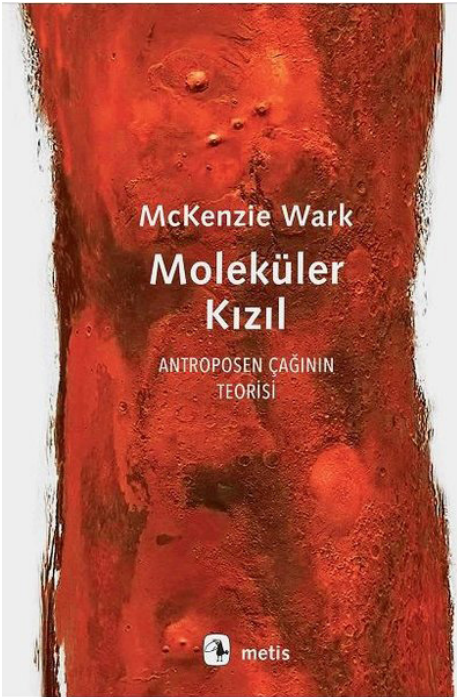
Antroposen, aslen jeolojik bir kavram; zamanla insan-doğa etkileşimi ve mücadelesine atıf yapan ekolojik anlamlara büründü. İnsanın, yeryüzünü geri döndürülemez biçimde değiştirip değiştirmedeğini sorgulayan çevreciler, biliminsanları ve düşünürler, deyim yerindeyse antroposene dair bir sondaja girişti, yan öğelerle zenginleştirdiği kavramın içini antropolojik ve felsefi bilgilerle doldurdu.

İklim değişiklikleri, bazı türlerin yok oluşun eşiğine gelmesi, plastik denizleri ve birkaç hafta önce daha net biçimde görülen kutup dairelerindeki korkutucu tablo karşısında ses yükseltenler, doğa-insan ilişkisinin yeniden ele alınması gerektiğini gündeme getirdi.

Kritik soru şu: Buradan geri dönülebilir mi? Başka bir deyişle yeryüzünün bir geleceği var mı? Bilim insanlarının ve düşünürlerin çoğunun bu sorulara umutla yanıt verdiği söylenemez ama kesif bir karamsarlığa da kapılmamak lazım. Bunun için şu antroposenin ne olduğunu tam manasıyla kavramak gerek. Çünkü sorunun kendisi, içinde çözümler de barındırıyor.

Antroposen kabaca, insanın yeryüzüne müdahale ettiği; doğayı, kendisine “yaşam alanları” açmak üzere kontrol altına almaya çalıştığı zaman dilimi diye tanımlanabilir. Buna “doğal felaketler çağı” diyenler de var.

Slavoj Žižek, Antroposen’e Hoş Geldiniz (Çeviren: Mehmet Budak, Encore Yayınları, 2012) başlıklı kitabında, kavramla (ve dönemle) ilgili fikir beyan ederken “doğal ve sosyal hayatın iç içe geçişi” gibi bir ifade kullanıp ekolojik

Moleküler Kızıl-Antroposen Çağının Teorisi, Mckenzie Wark, Çev: Cemal Yardımcı, 328 syf., Metis Yayıncılık, 2020.

“

Žižek, birkaç kuruma ya da kişiye atmak yerine, suçu ve sorumluluğu topyekûn üstlenmemiz gerektiğini çünkü bu dönemi, Sanayi Devrimi'nden itibaren el birliğiyle yarattığımızı belirtmişti.

felaketlerin çözümü ya da doğal dengenin bir parça sağlanabilmesi için devletlerden veya piyasa ekonomisinden medet ummanın yanlış olduğunu söylemişti.

Žižek, birkaç kuruma ya da kişiye atmak yerine, suçu ve sorumluluğu topyekûn üstlenmemiz gerektiğini çünkü bu dönemi, Sanayi Devrimi'nden itibaren el birliğiyle yarattığımızı belirtmişti.

Doğa, insana gezegendeki canlı türlerinden biri olduğunu devamlı hatırlatırken Žižek, “sürdürülebilirlik” mitinin tabiata uyarlanışından daha fazlasına ihtiyaç duyulduğunu ifade edip “insanın, kendini bir tür olarak yeryüzündeki hayatın içerdiği türlerden biri diye algılaması gerekiyor” demiş ve şöyle bir çıkış yapmıştı: “Hayatta kalmak istiyorsak sınıfsal pozisyonumuzdan ya da politik yönelimimizden bağımsız olmak üzere, ‘ekolojik krizin üstesinden gelmemiz gerekiyor’ yollu akıl yürütme fena hâlde yanıltıcı: Ekolojik krizin kilidini açacak anahtar, aslında ekolojide saklı değil.”

1990’ların başında, SSCB’nin parçalanmasıyla kapitalizm, Sanayi Devrimi’nden sonraki ikinci büyük sıçramayı yapıp Žižek’in anımsattığı yolu tıkamaya çalıştıysa da ister istemez belli imkânları beraberinde getirdi. Sorunun kaynağındaki teknolojik atılım, durumun ciddiyetinin yeryüzünün tümüne gösterilmesinde önemli bir pay sahibi oldu.

Marksist teorilerle birlikte edebiyata, aktivizme ve felsefeye göz kırptığı Moleküler Kızıl'ı bu imkân üzerine inşa eden Wark, Siborg Enternasyonalî'yle yeni bir dünya kurma heyecanını paylaşıyor okurla.

İnsan, yeryüzünü hızla dönüştürürken hâlâ bir umut olabileceğini söyleyen; günümüzün olanaklarını kullanarak zihin ve beden emekçilerine seslenip antroposenin işleyişini bozacak girişimlerin varlığından bahsedenlerden biri de McKenzie Wark'tı.

Marksist teorilerle birlikte edebiyata, aktivizme ve felsefeye göz kırptığı Moleküler Kızıl'ı bu imkân üzerine inşa eden Wark, Siborg Enternasyonalî'yle yeni bir dünya kurma heyecanını paylaşıyor okurla.

DÜNYANIN DEĞİL, TARİHÖNCESİNİN SONU GELDİ

“Tarihöncesi son buldu”, antroposeni tanımlama aşamasındaki anahtar ifadelerden biri. Wark'ın da atıf yaptığı bu ifade, aynı zamanda büyük atılımları, hızı, öngörülemezliği, hatta sınırsızlığı çağrıştırıyor. Aslında bu belirlemelerin kendisi bile bir sınır çiziyor, öngörü içeriyor ve hızı kesiyor. Yazarın giriştiği kavram kazısı, söz konusu ikircikli duruma dayanıyor bir bakıma.

Dünyanın değil, tarihöncesinin sonunun geldiğini söyleyen Wark'ın varmaya çalıştığı nokta, yeni bir eleştirel teori. Yalnız buraya dikkat etmek gerek; yazar, “yeni” diyor, melez demiyor; geçmişe bakmak, hatta oradan beslenmek kadar, bugün ne olup bittiğini kavramak da önemli.

Wark, bunun bilincinde ve sunulanlarla imkânlar arasındaki farkları görüyor: “Sağduyu, Soğuk Savaş'ın bittiğini, Sovyetler Birliği'nin

“

Wark, antroposenin çerçevesini çizerken moleküllerin geri dönüştürülemezliğinden bahsedip “moleküllerin zıvanadan çıktığı yerde, bir metabolik yarılma vardır” diyor.

kaybettiğini, ABD’nin kazandığını söylüyor. Kimileri bir ‘manevi sovyet’ içinde kış uykusuna çekilmeyi yeğlese de hâkim hava, egemen Amerikan usulü kapitalizmin küresel bir zafer kazandığı yolunda. Moleküler Kızıl’ın tarihsel eğrisi bundan farklı. Buna göre Sovyet sisteminin çöküşü, Amerikan sisteminin çöküşünün habercisi. İlkine ait yıkıntılar gerçek ve iç karartıcıyken ikincisinin yıkıntılarının ne olduğu henüz tam olarak anlaşılmış değil. Yıkıntılar arasında gezinen bir yolcu, yarı yarıya kuma gömülü paslanmış bir geminin burnu ile karşılaşabilir. Bu devasa gemi kalıntısının çevresinde hiçbir şey kalmamıştır; sadece sınırsız ve çıplak umutsuzluk. Geminin adı silinmiştir ama Shelley’nin şiirinde ‘Kendini büyük sanan bir kez de bana baksın!’ diye böbürlenmiş efsanevi Mısır Kralı Ozymandias’ın adı pekâlâ uygun düşebilir ona.”

‘BİLGİ VE EMEK NASIL ÖRGÜTLENEBİLİR?’

Wark, antroposenin çerçevesini çizerken moleküllerin geri dönüştürülemezliğinden bahsedip “moleküllerin zıvanadan çıktığı yerde, bir metabolik yarılma vardır” diyor. Bu, maddi anlamda zenginleşmeye denk gelirken doğal fakirleşmeye; toprağın kirlenmesine, denizlerin ve diğer su kaynaklarının enikonu yok oluşuna, iklim değişiklikleriyle beliren “girdaba” işaret ediyor.

“

Bogdanov'un, örgütlenme temelli sosyal demokrasi fikrine gönderme yapan Wark, "emeğin karşısındaki doğa"nın burada önemli bir konu olduğunu hatırlatırken birleşen ve "yoldaşlaşan" emekçilerin (işçilerin), yazarın teorisi ya da hikâyesinde hayati bir unsur hâline geldiğini vurguluyor.

Mevcut duruma karşı getirilen "çözüm" önerileri muhtelif ama hiçbiri yeni değil: Piyasa, daha çok teknoloji, karbon ayak izi ölçümü ve teknolojiden (inorganik hayattan) uzaklaşıp organik yaşama geçiş... Wark'a göre ilk önce bu "çözümlerin" sefaletini ortaya koymak ve ardından disiplinlerarası yaklaşımla yönelinen farklı bilgi ve pratikleri örgütlemek gerek.

Yazar, bu görüşüne iliştiirdiği soruyla kitabın güzergâhını belirliyor: "Hayatı sürdürmek üzere gerekenleri doğadan çıkarıp alma süreci, hayatın temellerini dinamitleyen ikincil etkilere yol açıyorsa bilgi ve emek, bu süreç için nasıl örgütlenbilir?"

Söz konusu soruya, Sovyet rejiminin sumen altı ettiği, unutturduğu ve fikrî sürgüne yolladığı Aleksandr Bogdanov ve Andrey Platonov'dan hareketle yanıtlar veren Wark, emek ve doğa örgütlenmesi izleğiyle ilerlerken kervana, ütopya ve bilim bağlamında başka isimleri de katıyor: Donna Haraway, Paul Feyerabend, Karen Barad, Paul Edwards, Kim Stanley Robinson...

ALTERNATİF GERÇEKLİK

Bogdanov'un, örgütlenme temelli sosyal demokrasi fikrine gönderme yapan Wark, "emeğin karşısındaki doğa"nın burada önemli bir konu olduğunu hatırlatırken birleşen ve "yoldaşlaşan" emekçilerin (işçilerin), yazarın teorisi ya da hikâyesinde hayati bir unsur hâline geldiğini vurguluyor.

“

Emek-doğa ilişkisinin, bilim-ütopya bağlantısına doğru kayması, Wark'ın anlatısında bir kırılma noktası yaratıyor.

Bahsi geçen hikâye, teknolojik bir emek ütopyasına dönüşürken Wark'ın anımsattığı üzere, doğayla mücadele ekseninde “siber-komünizme” evrilir. Bunun özünde ise bilgi örgütlenmesi ve kültürel gelişim araçlarının oluşturulması yer alır.

Söz konusu durumun Platonov'daki yansıması ise emek için ve emekle bir bilgi örgütlenmesidir. “Edebiyat fabrikası” fikri, Wark'ın deyişiyle Platonov'da hayatın olağan akışının bir hâl yoluna sokulması, insanın kolektif emeğinin ve görevlerinin sistematize edilmesine karşılık gelir. Bunun doğal sonucu, işbölümünün ve kazancın paylaşımının daha ön plana çıkmasıdır.

Emek-doğa ilişkisinin, bilim-ütopya bağlantısına doğru kayması, Wark'ın anlatısında bir kırılma noktası yaratıyor. Bilimsel ve teknolojik altyapıyla yeni bir dünya (ya da akış) tasarlama fikri, yazarın dediği gibi antroposende emeği tekrar düşünmeyi gerektirmekle kalmıyor, “beden ve kod fetişizminin hesaba katıldığı” yeni bir emek örgütlenmesi babında bir Donna Haraway okumasını zorunlu kılıyor ki Wark da bunu, Si-borg Manifestosu gölgesinde yapıyor zaten.

Yazar, Haraway'le ilgili şöyle bir not düşmüş: “Dilin metafor zincirleri, gerçek ya da hayali koca koca dünyaları çepeçevre kuşatacak kadar ötelere uzanır. Haraway'in ısrarla söylediği gibi yeni emek ve deneyim biçimlerinin gelişebileceği hatlar açtığı için metaforların böyle bir uzanımına sahip olması olumlu bir rol oynar.”

Kapitalist gerçekliğin ardından gelecek bir gramer keşfetmeyi arzulayan Kim Stanley Robinson, post-burjuvaya yoğunlaşıyor Wark'a göre. Bu, aynı zamanda ütopyacı imkânlara denk gelip “fiilen var olan birçok güncel ya da tarihsel topluma” işaret ederken “dünyalaştırma” gibi bir kavramı içeriyor.

“

Wark, adını andığı tüm isimlerden hareketle insan çağında “yeni”nin peşine düşüyor; bu, yeni metaforlarla beraber yeni bir hakikate veya enternasyonale de karşılık gelebiliyor.

Wark’ın teknik ve örgütsel emeği buluşturup bir “tarih laboratuvarı” kuran Robinson ile ilgili yorumu da ilginç: “Robinson’da can alıcı önem taşıyan bir şey vardır: Sadece potansiyel siyaset, fiili siyasete karşı konumlanmaz; potansiyel teknikler de ulusötesi şirketlerin fiili tekniklerine karşı konumlanır. Ütopya için mücadele, başka pek çok şeyin yanı sıra hem teknik hem de siyasidir.”

Wark, adını andığı tüm isimlerden hareketle insan çağında “yeni”nin peşine düşüyor; bu, yeni metaforlarla beraber yeni bir hakikate veya enternasyonale de karşılık gelebiliyor. Bu noktada son sözü yazara vermeli:

“Bize gereken bir alternatif gerçekçiliktir. İşbirliği içindeki bilme ve yapma emeğine hep yakın duran; tarihin nasıl daha farklı işleyebileceğine dair çoğul anlatılara doğru açılan bir gerçekçilik. Geçmiş deneyimle şekillenen ama onunla sınırlı kalmayan bir gerçekçilik. Böyle bir gerçekçilik, eleştirel düşünceyi kimi baskın eğilimlerden uzağa doğru yönlendirmeyi gerektirir: Felsefede bir spekülative gerçekçilik yerine, nesnel dünyanın sözcüsü olmaya soyunmayan, hele mutlaklık iddiasında hiç bulunmayan bir spekülative kurmaca; her şeye kadir bir sermaye takıntısı ve her şeyi düzeltecek saf bir komünizm hayali yerine, emeğin ve doğanın karşı karşıya gelme ve birbirini bozma yolları üzerine işlerliği olan bir bilgi: Batı metafiziğinin zirvesi olarak görülen teknolojinin topyekûn eleştirisi yerine, siborg bedenlerimizin teknolojiyle dolanıklığının açık yüreklilikle teslim edilmesi...”

Eskiye ağıt, yeniye ironi: 'Gömleği Yalnız'

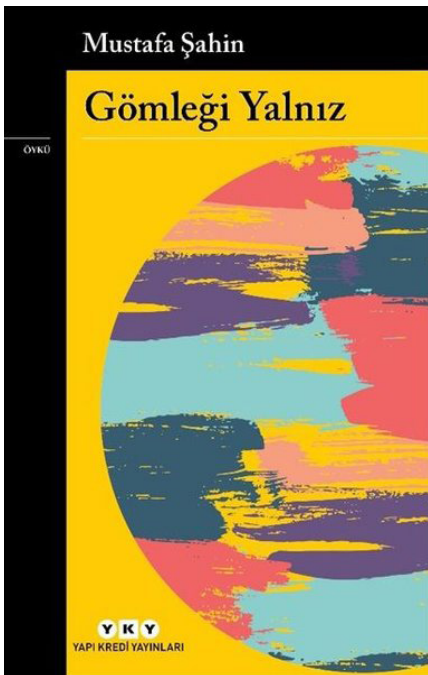
Mustafa Şahin'in ilk öykü kitabı "Gömleği Yalnız", Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlandı. Yazar, şiir dilini yakalamaya çalıştığı klasik edebiyatın kaynaklarından beslenen öykülerinin satır aralarında Türkiye siyasetinden sahneler sunarken gözünü budaktan sakınmadan birçok eleştiride bulunuyor.

Metin Yetkin

“

Öykülerde, Mustafa Şahin'in üslubundan mitolojiyi, divan şiiri geleneğinin inceliklerini ve İslami terminolojiyi çok iyi bildiğini anlıyoruz.

Mustafa Şahin 1962'de Malatya'da doğdu. Ankara DTCF Urdu Dili ve Edebiyat bölümünde lisans eğitimini tamamladı. İlk yazısını “Yeni Devir” gazetesinde yayımladıktan sonra çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı, uzun süre metin yazarlığı yaptı. Maverâ, Dergâh, Hece gibi dergilerde öyküler ve denemeler yayımladı. “Gömleği Yalnız”, yazarın ilk kitabı. Kitapta on iki öykü mevcut. Öykülerde, Mustafa Şahin'in üslubundan mitolojiyi, divan şiiri geleneğinin inceliklerini ve İslami terminolojiyi çok iyi bildiğini anlıyoruz. Şiir diline yakın bir üslup benimseyerek alegorilere, imgelere çokça başvuruyor. Nitekim, ince bir kitap olmasına rağmen “Gömleği Yalnız”da “imge” sözcüğü 10 defa, “şiir” sözcüğü 17 defa, “söz” ve bu kelimeden türeyen başka kelimeler ise 167 defa geçiyor. Hatta bir öykünün adı “Önce Söz Yandı”. (Eski Ahit'te geçen “Önce söz vardı” ifadesine bir telmih olduğu aşikâr.) Hatta pek çok öyküde, poetika meselesi göze çarpıyor. Mesela, kitabın ilk öyküsü olan “Hiçbir Nisan”da bahsedilen meseleyi görmek mümkün:

Gömleği Yalnız, Mustafa Şahin, 128 syf., Yapı Kredi Yayınları, 2020.

“İmgeyi buldun ve vermedin, değil mi?” diyor. “Hayır, kesinlikle hayır, benimdi zaten” diyor Yağmur. İmgenin kendine ait olduğunu kanıtlamaya çalışırken uzun bir tirat çekiyor.” (s.22)

Zaten “nisan” ve “yağmur” da dîvân şiirinde “ebr-i nisan” (“nisan bulutu”) olarak çokça geçer. Nisan bulutu, bolluktur, berekettir, ekinleri yeşertir, bizi kıştan kurtarıp yaz ayına hazırlar, sedefin içindeki kum tanesi o yağmur sayesinde inciye dönüşür, insan nisan bulutu ağladıkça güler, bazı tarikatlar nisan yağmurunu biriktirir, onunla kendilerini arındırır ve tabii Hz. Muhammed'in rahmetini de sembolize eder. Eski medeniyetlerde de bereket ayı ola-

“

Kitaba adını veren “Gömleği Yalnız” öyküsünde de aynı ağıt havası sezilir. İlerleyen sayfalarda Ahmet Hâşim’in meşhur cümlesine, “Melâli anlamayan nesle aşına değiliz”, bir gönderme vardır.

rak sevinçle karşılanmıştır nisan. Öykü de eski İstanbul’un meşhur semtlerinden Üsküdar’da geçer fakat bu kadim semt eski kültürden arınmış gözükmetedir, bir ağıt havası hâkimdir öyküye. Kitaba adını veren “Gömleği Yalnız” öyküsünde de aynı ağıt havası sezilir. İlerleyen sayfalarda Ahmet Hâşim’in meşhur cümlesine, “Melâli anlamayan nesle aşına değiliz”, bir gönderme vardır.

“Haşim uyuyor, rüyasında melâl cahili birkaç zamane şairinden sıkılmış olarak Okey oynuyor.” (s.53) denmektedir. Bu “melâl”, eskilerin hüznüdür, Hilmi Yavuz’un “hüzün ki en çok yakışandır bize” diye ifade ettiği klasik edebiyatın ruhunun mayası olan hüznüdür. Biraz buruk, mütevekkil bir mutluluğun ifadesidir, eskiyi unutana bir sitemdir. Ancak, yazarın öykülerinde divan şiiri unsurlarının araştırılması, bu yazının değil hacimli bir akademik makalenin konusu olabilir. Yine de şunu eklemekte de fayda var, yazar “Sayın Efendim” öyküsünde “Meğer o billur, o yoğun, o rafine, o kıldan ince

edebiyat bile sayın efendim. Şiir bile.” (s.98) diyerek “şiir” sözcüğünün Arapça “kıl” kökünden gelmesine, şiirde anlamın kıl kadar incelmesine dikkat çeker. Nitekim, Ahmet Haşim de şiirdeki anlamın oldukça ince olduğuna parmak basar, şiirde anlam aramayı bülbülü eti için kesmeye benzeterek şiiri sözden ziyade musikiye yakın orta bir lisan olarak niteler. Aynı öyküde yer yer “şathiye” geleneğini andıran eleştiriler de var. Şathiye, mutasavvıfların anlamsız gibi gözükken ama yoğun hiciv barındıran şiirleridir. Metinde, “Bendeniz çok bulgur kuruttum. / Büyüklerim kaynattı ben kuruttum. /Keza çok hoşaf soğuttum, şimdiye kadar çok hoşaf sayın efendim.” (s.98) cümleleri bu geleneği andırır. Ancak yine aynı öyküde sert siyasi eleştirilere de rastlamak mümkündür:

“Millet omurgasına yaslanarak poz verir, ayaküstü miras yerler sayın efendim. Cemaat, cemiyet, dil, devlet, millet, milliyet, tarih, töre redifleriyle adanmış roller alırlar. Din bile müteal bir hakikat yahut bize dokunan bir gerçek değil, çok katlı, çok katmanlı sosyoloji iş merkezinin çimentosudur. Yürüyen merdivendir sayın efendim.” (s.94)

“

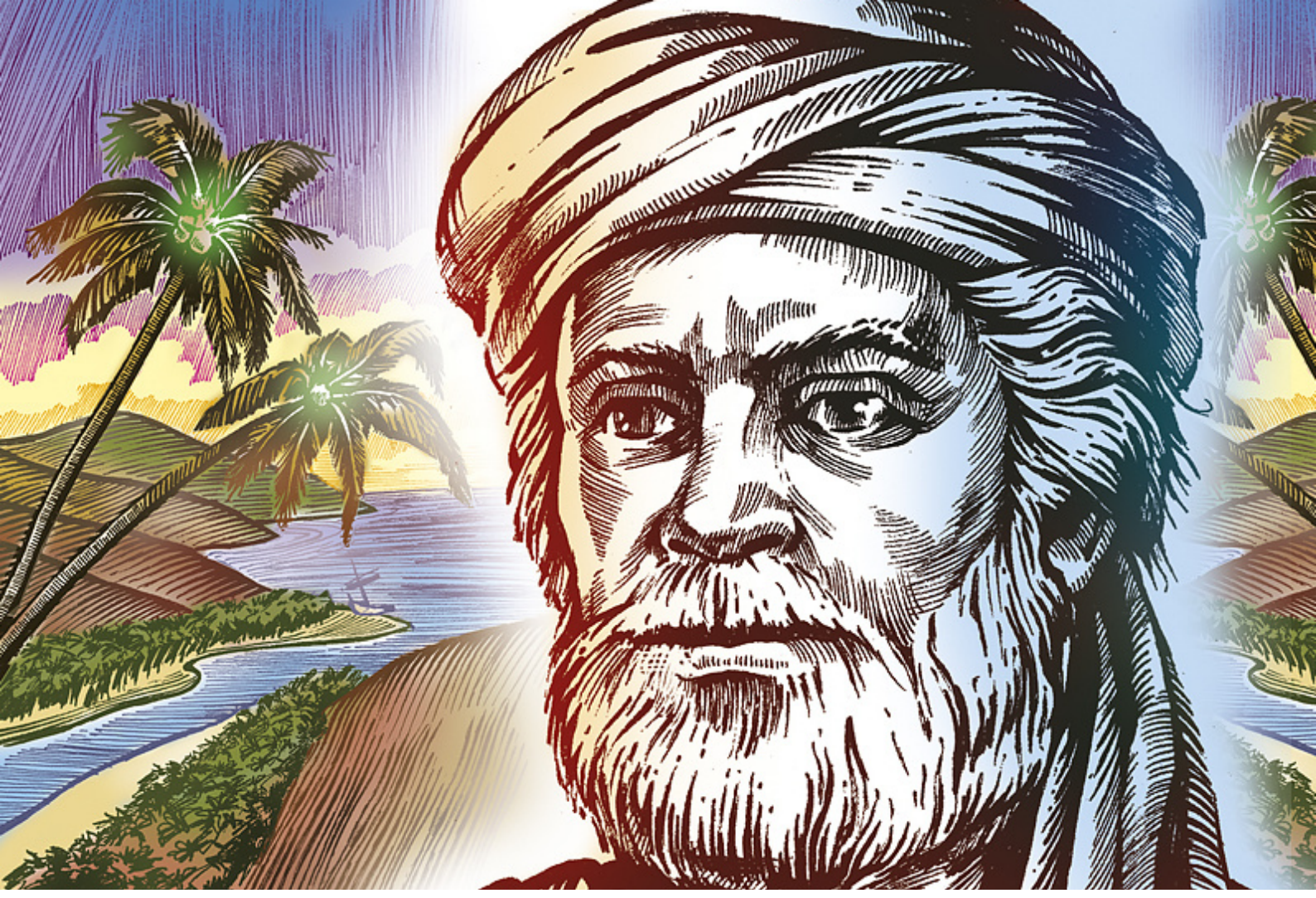
Kitabın geneline baktığımızda tür sorunu bu rafine çalışmanın değerine gölge düşürmez. Zor bir iş deniyor yazar, şiiri öyküyle yahut öyküyü şiirle yazmaya çalışıyor.

AKIŞI BOZAN SİYASİ ELEŞTİRİLER

Zaten siyasi eleştiriler pek çok öyküde Türkiye siyasetinin sağ ve sol kanatlarını temsil eden kahramanlar üzerinden görülür. Ancak, yazar yer yer bu tarz eleştirileri metne fazlaca yerleştiriyor, bazen öykülerdeki şiirsel akışı bozuyor. Sadece siyasi eleştiriler değil, yer yer belki de “meddah” geleneğinin etkisiyle yazar metne fazlaca dahil oluyor, okurun sezgisini kullanmasını, çağrışım yapmasını engelliyor. Bazı öykülerdeki telmihler kendilerini hemen belli ediyor, genelde eskiye ağıt, yeniye ironi havası taşıyan kitaptaki yoğunluğu seyrekleştiriyor. Bu da bazı öyküleri anlatı türüne yaklaştırıyor. Öte yandan şiir cümleleri de metne dahil; bu cümleler metne ayrı bir tat katıyor. “Bir kuş dal değiştirmekten yorgun / Bir dal kuşun vefasızlığından.” (s.16) mısraları klasik şiir tadını birebir veren lirik ifadelerdir mesela.

Kitabın geneline baktığımızda tür sorunu bu rafine çalışmanın değerine gölge düşürmez. Zor bir iş deniyor yazar, şiiri öyküyle yahut öyküyü şiirle yazmaya çalışıyor. Okura sunduğu çok katmanlı, bazen tek cümlesini şerh etmek için uzun bir yazı yazmak gereken yoğun, doyurucu, hazmedilerek okunması gereken bir ürün ortaya

koyuyor. Türkiye yazarının Nietzsche, Heidegger, Sartre, Camus gibi filozofların etkisiyle ortaya koyduğu ithal ikameci edebiyatın karşısına bin yıllardır bu coğrafyanın insanının beslendiği özü yerleştiriyor. Bunu yaparken de son dönemde hiç rastlanmayacak kadar cesur bir şekilde eleştirilere yer veriyor. Ancak, ne halk şiirini ne tasavvuf şiirini ne de divan şiirini iyi bilen bir okur var artık. Şiirin, resmen pop arta dönüştüğü günümüzde “Gömleği Yalnız”ın anlaşılması dileğiyle...

15. yüzyılın bahtsız seyyahı: Afanasiy Nikitin

Doğum tarihi net olarak bilinmeyen Nikitin'in, Rusya'nın batısında yer alan Tver'de doğduğu ve bahsi geçen seyahatine de buradan başladığı düşünülür. Gerçekten de üç denizi "birincisi Hazar Denizi, ikincisi Hint Denizi, üçüncüsü ise, Karadeniz"i geçerek Rusya'dan Türk diyarına giden ilk ve tek Rus seyyah olduğu iddia edilir.

“

Rus bir tüccar, Afanasiy Nikitin, uzun soluklu bir yolculuğa çıkma kararı alır. Her şeyden habersiz olmasına rağmen biraz cahil cesaretine sahiptir, maceraperest yapısına bir de para kazanma hırsı eklenince ticaret yapmak maksadıyla hazırlıklara başlar.

XV. yüzyılın Anadolu'sunda ve Güney Asya'sında da tüm dünyada olduğu gibi güç çekişmeleri yoğunluklu olarak devam etmektedir. Osmanlı, İstanbul'u fethetmiş ancak Anadolu'ya henüz hâkim olamamıştır; Akkoyunlular, Karakoyunlular, Timur Hanlığı gibi güçlere karşı gardını koruyordur. Güney Asya'daki durum da bundan farklı değildir. Güç mücadelesinde öne çıkan belli başlı hanedanlardan biri de Hindistan'da hüküm süren Behmen Türk Sultanlığı'dır (1347-1527) ki davetsiz bir misafiri ağırlamak üzere beklemektedir.

Tüm bu karmaşa ortamındaysa Rus bir tüccar, Afanasiy Nikitin, uzun soluklu bir yolculuğa çıkma kararı alır. Her şeyden habersiz olmasına rağmen biraz cahil cesaretine sahiptir, maceraperest yapısına bir de para kazanma hırsı eklenince ticaret yapmak maksadıyla hazırlıklara başlar. Önce azizlerin mezarlarını ziyaret eder, ardından Rusya Büyük Knezi (Prensi) III. İvan'dan (1462-1505) aldığı izin belgesiyle işi tamama erdirir.

Nikitin, Şirvanşahlı Tatar elçi Hasan Beg ile yola koyulduğunda, başına gelecek bin türlü aksiliğin ilkiyle karşılaşır. Astarhan Hanı Kâsım Han, ordusuyla birlikte peşlerine düşer ve hepsini yakalayıp gemideki mallara el koyar. Hatta bazı Rusları esir olarak alır. Canlarını güç bela kurtarıp yola devam ettiklerindeyse bu kez de gemileri sorun çıkarmaya başlar ve tahmin edildiği üzere Dağıstan yakınlarında karaya vurarak parçalanır. Nikitin ve arkadaşları canlarını ve mallarını kurtarmak için didinirken bu kez de Kaytakların yağmasına maruz kalırlar. Elçi Hasan Beg'in araya girmesiyle özgürlüklerine kavuşurlar kavuşmasına amma ticareten ölü halledirler. Bazı Rus tüccarlar gerisin geri memleketlerine dönmüşlerse de Nikitin kafasına koymuştur bir kere, devam edecektir.

Hem macera hem de ticari zararının karşılanmanın yollarını arayan Nikitin öncelikle Bakü'ye, hemen ardından da Hindistan'a gider ve "beş paskalya yortusu" sürecektir olan seyahatine kısa duraklarla devam eder.

SİYAHLAR ARASINDA BİR BEYAZ

"Burası Hint memleketidir ve halkının tamamı çıplaktır. Başlarında örtü yoktur, göğüsleri açıktır ve saçları tek örgüdür. Tamamı göbekleri açık şekilde dolaşmaktadır. Her yıl çocuk doğururlar ve çok sayıda çocukları vardır. Erkek ve kadınların hepsi zencidir. İnsanlar beni takip ettiği için bir yere gidemiyorum. Beyaz insanlara şaşkınlıkla bakıyorlar."

Hintliler, bu beyaz seyyahı her ne kadar garip bakışlarla karşılaşmışlarsa da Nikitin'in de onlardan aşağı kalır yanı yoktur. Nikitin'in görüp şaşırdığı, durup düşündüğü hemen her şeyi yazmasının sebebi de bu olsa gerek.

Şaşırdığın şeylerin başında da siyah kadınların kendisine karşı olan hassasiyetidir. Beyaz çocuk sahibi olmanın bir tür prestij sebebi olduğunu yazan Nikitin, özellikle hanlarda konakladığı vakitlerde, oradaki kadınların beyaz erkeklerden para dahi almadığını kaydeder.

Bu denli dikkat çekmesinin bir diğer göstergesiye şüphesiz ki dinidir. Junnar'daki bir han, Nikitin'in atına el koymasının ardından şöyle der. "Eğer inancımızı, Muhammed dinini, kabul edersen sana atını iade edip bin altın vereceğim. Fakat Müslüman olmayı

“

Hindistan’da Müslüman, Hristiyan, Budist gibi farklı dinlerin olduğunu yazan Nikitin, asilzadelığın, yani yönetimin Horosanlı Türklerin elinde olduğunu belirtir.

reddedersen atına el koyup hayatına karşılık senden bin altın alacağım.” Üstüne bir de düşünmesi için dört gün süre veren han çekip gider. Nikitin’se çaresiz kalır, en sonunda civarın sözü geçenlerinden biri olan Hoca Muhammed Horasani’ye gidip yardım ister ve ancak o zaman atını da canını da az buçuk altınını da kurtarır. Derin bir oh çeken Nikitin akabinde şöyle yazar. “Şu halde siz, Hristiyan Rus kardeşlerim Hindistan’a seyahat etmek isterseniz Rusya’daki inancınızı terk edip, Muhammed dinini kabul ettiğinizi söyleyerek oraya gitmelisiniz.”

Hindistan’da Müslüman, Hristiyan, Budist gibi farklı dinlerin olduğunu yazan Nikitin, asilzadelığın, yani yönetimin Horosanlı Türklerin elinde olduğunu belirtir ve bu beylerin şatafatlı av partilerine, binleri bulan resmî geçit törenlerine nazaran halkın aç bi-laç halde olduğunu çeşitli şekilde örnekler.

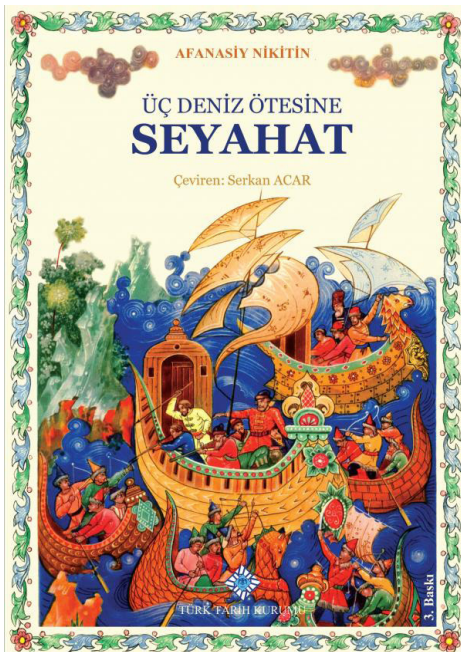
Tüm bunlarla beraber kendisini de kutsal günleri unuttuğu için eleştirir durur, sürekli tövbe eder ve Tatarların yağmasında dinî kitaplarını da kaybettiği için hepten kafası karışır. Bir zaman sonra Müslümanlarla beraber oruç tutmaya, dua etmeye başlar. Ramazan’da içkiye ve sekse ara verir. Öyle ki civarda Hoca Yusuf Horasani ismiyle anılır ancak ne Hristiyan ne Müslüman olarak kabul edilir, bir tuhaf duruma düşer.

MAYMUN KRAL VE ORDUSU

Ticaret maksadıyla gittiği bir panayırda anlattıklarıysa hayli enteresandır.

“

Bahsi geçen maymunların aslında ormanda, dağda yaşayan bir insan topluluğu olduğu da yapılan yorumlardan biridir. İbn Battuta Seyahatnamesi'nde de aynı coğrafyada benzer özelliklere sahip maymunlardan bahsedildiğini de okuruz.

Üç Deniz Ötesine Seyahat, Afanasiy Nikitin, Çev: Serkan Acar 78 syf., Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2019.

“Dağlarda ve kayalıklarda yaşayan maymunlar ise geceleri şehre inerek kümes hayvanlarını kaçıırırlar. Ormanda yaşayan maymunların kralları vardır. Maymun kral ordusuyla dolaşır. Eğer biri onlara zarar verirse krallarına şikayet ederler. O da ordusunu göndererek şehre hücum eder. Maymunlar evleri yıkıp, insanlara saldırırlar. Ordularının çok kalabalık olduğu ve kendilerine ait dillerinin bulunduğu söylenmektedir.”

Bahsi geçen maymunların aslında ormanda, dağda yaşayan bir insan topluluğu olduğu da yapılan yorumlardan biridir. İbn Battuta Seyahatnamesi'nde de aynı coğrafyada benzer özelliklere sahip maymunlardan bahsedildiğini de okuruz.

“Şeyh Osman ile oğlu ve diğerlerinin bana anlattığına göre maymunların bir başkanı varmış, hükümdar gibi itaat görürmüş hemcinslerinden. Hükümdar maymun, başına ağaç yapraklarından bir şeyler sarar ve asâya dayanır, sağında solunda eli sopalı dört maymun dikilirmiş. O oturunca dört maymun derhal onun başucunda beklemeye başlarmış. Ayrıca dişisi ve yavruları her gün gelip önünde elpençe divan dururmuş. Diğer maymunlar huzura çıktıklarında hükümdardan daha öteye çömelir, bir hayli mesafeli otururlarmış. Sözü geçen dört maymundan biri bir şey söyleyince tüm maymunlar sırtlarını çevirip çıkarlarmış huzurdan. Daha sonra her birinin elinde muz, limon veya benzeri bir meyve ile geldiği görülürmüş; meyveleri hükümdar ve dört yaveri ile yavrular yermiş afiyetle!”

“

Doğum tarihi net olarak bilinmeyen Nikitin'in, Rusya'nın batısında yer alan Tver'de doğduğu ve bahsi geçen seyahatine de buradan başladığı düşünülür.

OTLUKBELİ SAVAŞI'NA TANIK OLMAK

Nikitin yola her ne kadar ticaret için çıktığını söylemiş olsa da ticarete dair çok bir bilgi vermez bize, verdikleriyse ya mallarının çalınmasından ya da irili ufaklı birkaç satırdan ibarettir.

Nihayetinde memleketine dönmek için yola koyulan Nikitin, geldiğinde ne denli tehlike altındaysa, dönüş yolunda da o denli zorluklar yaşar. Bunun en büyük sebebi bölgedeki, özellikle de Anadolu'daki savaşlardır. Güç dengeleri değiştikçe tüccarların güzergâhları da tehlikeli olmaya başlar. Hatta seyahatnamedeki şaşırtıcı yerlerden biri de buradadır. Nikitin, Fatih Sultan Mehmed'le Akkoyunlu Hasan Beg arasındaki Otlukbeli Savaşı'na (1473) dair şöyle yazar.

“Tebriz'de Hasan Beg'in ordasına gittim. Buradan öteye yollar kapalı olduğu için 10 gün ordada kaldım. Türkler (Osmanlılar) Hasan Beg'e karşı 40 bin asker göndererek Sivas'ı aldı, Tokat'ı yakarak ele geçirdi, Amasya ve pek çok köyü de yağmalayıp zapt etti. Bu ordu daha sonra Karaman üzerine yürüdü. Ben de ordadan Erzincan'a, Erzincan'dan da Trabzon'a geçtim.”

SEYAHAT! YENİDEN SEYAHAT!

Doğum tarihi net olarak bilinmeyen Nikitin'in, Rusya'nın batısında yer alan Tver'de doğduğu ve bahsi geçen seyahatine de buradan başladığı düşünülür. Gerçekten de üç de-

“

Seyahatnamesinde pek çok Türkçe, Arapça, Farsça kelime/cümle yazan ve yolculuğu esnasında Kazan Hanlığı, Astarhan Hanlığı, Akkoyunlu Devleti, Timurlu Devleti, Behmen Türk Sultanlığı, Osmanlı Devleti, Kırım Hanlığı topraklarını ziyaret eden Nikitin'in, yolculuğa çıktığı Tver şehrinin Itil Irmağı kıyısında bir de heykeli vardır ki hikâyesi, en az heykel kadar güzeldir.

nizi “birincisi Hazar Denizi, ikincisi Hint Denizi, üçüncüsü ise, Karadeniz”i geçerek Rusya’dan Türk diyarına giden ilk ve tek Rus seyyah olduğu iddia edilir.

Nikitin’in bu seyahatnameyi ilkin Hindistan’dan yazmaya başladığı ve Kırım’ın Kefe şehrinde tamamladığı düşünülmektedir ve onunla beraber seyahat eden arkadaşları, Nikitin’in ölümünün ardından bu notları Moskova’ya götürürler. 1475’te III. İvan’ın katiplerince düzenlenen seyahatnamenin orijinal yazmaları ne yazık ki kaybolur ve ilk kez 1817’de Rus tarihçilerinden Nikolay Mihayloviç Karamzin (1766-1826) tarafından Troitse Sergiyev Manastırı’nda gün ışığına çıkarılır.

Seyahatnamesinde pek çok Türkçe, Arapça, Farsça kelime/cümle yazan ve yolculuğu esnasında Kazan Hanlığı, Astarhan Hanlığı, Akkoyunlu Devleti, Timurlu Devleti, Behmen Türk Sultanlığı, Osmanlı Devleti, Kırım Hanlığı topraklarını ziyaret eden Nikitin’in, yolculuğa çıktığı Tver şehrinin Itil Irmağı kıyısında bir de heykeli vardır ki hikâyesi, en az heykel kadar güzeldir.

Nikitin, Ruslarla Hintliler arasında ta 15. yüzyıldan bir bağ kurduğu için 1955’te, dönemin Sovyetler Birliği başkanı olan Kruşçev, Hindistan’ı ziyarete gider. Hindistan başbakanı Jawaharlal Nehru, Rusya’daki Nikitin heykelinden bahseder, övgülerini sunar ancak böyle bir heykel yoktur aslında. Kruşçev döner dönmez Nikitin’in heykelinin yapılmasını ve Jawaharlal Nehru’nun ziyaretinden önce bitirilmesini is-

“

2006 yılına gelindiğindeyse aralarında gezgin Phalguni Matilal ve tarihçi Hari Vasudevan'ın da olduğu 14 kişilik HintRus bir grup muhteşem bir işe imza atarak Nikitin'in seyahatini, aynı rota üzerinden yeniden gerçekleştirirler.

ter.

Yine bu dönemde Sovyet-Hint ortak yapımı olarak Nikitin'in hayatı, yani seyahatnamesi filme çekilir.

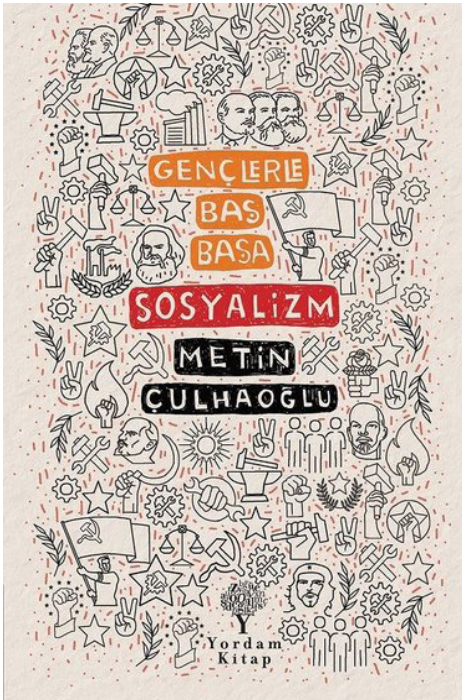
2006 yılına gelindiğindeyse aralarında gezgin Phalguni Matilal ve tarihçi Hari Vasudevan'ın da olduğu 14 kişilik HintRus bir grup muhteşem bir işe imza atarak Nikitin'in seyahatini, aynı rota üzerinden yeniden gerçekleştirirler. 12 Kasım 2006'da başlayıp 16 Ocak 2007'de biten, Tver-İran arasında 2000 kilometrelik bir mesafeyi kapsayan bu gezi aslında bizlere çok farklı bir şeyi anlatır.

Acaba “günahkâr kulunuz Nikitin oğlu Afanasiy” 1468 yılında, Tver şehrinin İtil Irmağı kıyısında gemisini beklerken böyle bir etkiye sebep olabileceğini hiç düşünmüş müdür?

“

Gerek Türkiye’de gerek yurtdışında gençleri bir kavram etrafında düşündürmeyi amaçlayan felsefe kitaplarını, soru-cevap dizilerini inceledik.

Gençlerle Baş Başa: Sosyalizm,
Metin Çulhaoğlu, 144 syf.,
Yordam Kitap, 2020.

Yordam Kitap, “Gençlerle Baş Başa” ismini taşıyan yeni kitap dizisiyle dünya genelinde meydana gelen sorunları, insanlığın gelecek tahayyüllerini genç insanlara hitap edecek şekilde okura ulaştırmayı amaç ediniyor. Jean Ziegler’den Kapitalizm, Fikret Başkaya’dan İklim Krizi ve Ekolojik Yıkım, Erkin Özalp’ten Yapay Zeka ve Metin Çulhaoğlu’ndan Sosyalizm ismini taşıyan kitapları yayımlayan yayınevi, önümüzdeki günlerde bahse konu olan diziyi devam etmeyi hedefliyor.

Dizinin editörleri Yeşim Dinçer ve Elif Aksu Kaya ile bir araya geldik ve çalışmalarını biçimlerini, neyi hedeflediklerini ve yöntemlerini konuştuk.

Sol, meydana ya da yazın hayatında gençlere hitap etmenin, yeni söylem biçimleri aramanın yolunu geçmişte olduğu gibi bugün de arıyor. Gençlerle Baş Başa serisi, enteresan bir fikirden oluşuyor. Yazarların, bir konsept belirleyip, sanki karşılarında “genç” biri varmış gibi onunla yaptığı söyleşilerden meydana geliyor. Nasıl çıktı bu fikir, biraz bahseder misiniz?

E. A. K.: Yordam Kitap’ta gençler ve çocuklar için neler yapabiliriz, çocuk ve gençlik yayıncılığı alanlarında Yordam’ın yayın çizgisine, dünyaya bakışına uygun ne gibi üretimler ortaya koyabiliriz diye yaptığımız sohbetlerde ortaya çıktı bu dizinin fikri. Gerek Türkiye’de gerek yurtdışında gençleri bir kavram etrafında düşündürmeyi amaçlayan felsefe kitaplarını, soru-cevap dizilerini inceledik. Nitekim böyle bir diziyi uzun süredir devam ettiren Seuil Yayınları’nın (Fransa) bir kita-

“

Yordam Kitap olarak gençlere ve yeni başlayanlara yönelik teorik-politik yapıtlara her zaman özel bir önem verdik.

bını, Jean Ziegler'in kaleme aldığı kapitalizm konulu kitabı da çevirerek kendi dizimize kattık. Ancak başından beri Gençlerle Baş Başa dizisinin çeviri ağırlıklı olmaması, bizim yazarlarımızla, bizim sorularımızla, bizim ülkemizin sorunlarına da değinen özgün bir üretim olması konusunda hemfikirdik.

Y. D.: Yordam Kitap olarak gençlere ve yeni başlayanlara yönelik teorik-politik yapıtlara her zaman özel bir önem verdik zaten. Sosyalist Cep Kitapları dizisi ile Çizgilerle dizisinden çıkan kitaplar bu çabamızın ürünleriydi. Gençlere daha güzel bir gelecek bırakmak ve bu yolda onları daha donanımlı kılmak gibi bir borcumuz var. Gençlerle Baş Başa dizisini de bu anlayışla başlattık. Jean Ziegler imzalı Gençlerle Baş Başa: Kapitalizm, Metin Çulhaoğlu'ndan Gençlerle Baş Başa: Sosyalizm, Fikret Başkaya'dan Gençlerle Baş Başa: İklim Krizi ve Ekolojik Yıkım, Erkin Özalp'ten Gençlerle Baş Başa: Yapay Zekâ okurlara ulaştırdığımız ilk kitaplar oldu.

Konuları ve yazarları neye göre belirlediniz? Aklınızda isimler mi oluştu önce, yoksa konular mı?

Y. D.: Dizide yer almasında yarar gördüğümüz kavram ve olguları belirledik öncelikle. Bunu yaparken elbette gençlerin ilgi alanlarını da gözettik. Kitapların genel çerçevesini ise yazarlarımızla görüşerek olgunlaştırdık. Öneri götürdüğümüz yazarlardan her biri kendi konusunda söz sahibi olduğundan çok da zorlanmadık açıkçası...

“

Yapay zekâ,
robotlar ya da
dijitalleşme
dendiğinde,
akla ilk gelen Z
kuşağı oluyor.
2000’li yıllarda
dünyaya gelen bu
gençler neredeyse
teknolojinin
kucağında
büydüler;
hem konuya
duydukları ilgi
hem de adaptasyon
yetenekleri hayret
verici.

'AKLA İLK GELEN Z KUŞAĞI OLUYOR

-Hemen bütün toplumlarda kuşaklar arası problemler yaşanır. İlgi duyulan konular değişiklik gösterir ve farklı meraklar ortaya çıkar. Bu bağlamda, serinin göze çarpan kitapların biri de Erkin Özalp’ın kaleme aldığı Yapay Zekâ... Bu çalışma özellikle Z Kuşağı’nın ilgisine yönelik gibi duruyor. Önceki dönemlere nazaran bu mefhuma dair ilginin arttığı ortada... Bu durumu nasıl yorumluyorsunuz?

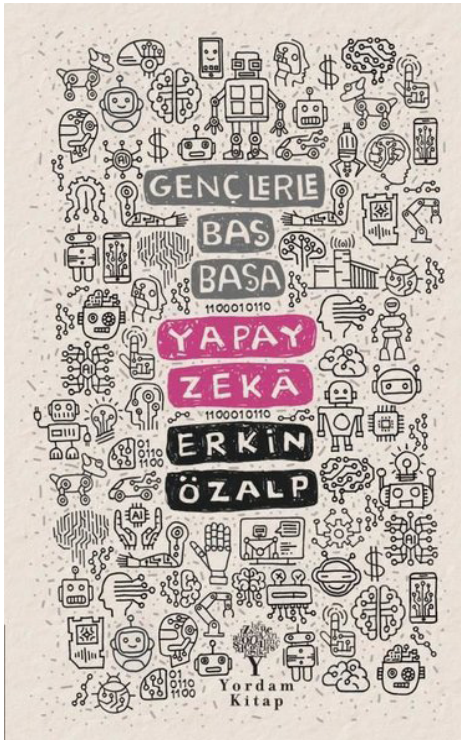
Y. D.: Yapay zekâ, robotlar ya da dijitalleşme dendiğinde, akla ilk gelen Z kuşağı oluyor. 2000’li yıllarda dünyaya gelen bu gençler neredeyse teknolojinin kucağında büyüdüler; hem konuya duydukları ilgi hem de adaptasyon yetenekleri hayret verici. Bununla birlikte, Kitap Fuarı gibi yüz yüze etkinliklerde şöyle bir gözlemimiz oldu: Teknolojideki gelişmeler aslında her yaştan insanın ilgisini çekiyor. Özellikle Marksistler, emek gücü üzerinde ne gibi etkileri olacağını, işçi sınıfının bileşimini nasıl değiştireceğini merak ediyor ve tartışmak istiyorlar. Erkin Özalp’ın kaleme aldığı Yapay Zekâ’nın bu ihtiyaçlara da cevap vereceğine, her yaştan okurun ilgi alanına gireceğine inanıyoruz.

Bu serinin dikkati çeken bir diğer yanı da; dili... Özellikle belirli bir yaş aralığına hitap ettiği için dil sade, yalın ve okuması keyifli... Çalışmaların üslubuna ve diline nasıl karar verdiniz?

Y. D.: Bunu sizden duymak çok sevindirici... Gençlerle Baş Başa dizisindeki kitaplar söyleşi formatında, soruların soruları doğurduğu diyaloglar şeklinde kurgulandı. Tam da dediğiniz

“

Bugün alanlarının önemli isimleri haline gelmiş bu kişiler bugünkü düşünceleriyle doğmadılar, birtakım arayışlardan, etkilerden, yanılığardan geçerek bugün oldukları yere vardılar.

Gençlerle Baş Başa: Yapay Zeka, Erkin Özalp, 128 syf., Yordam Kitap, 2020.

gibi, yalın bir dille yazılsın, akıcı ve anlaşılır olsun, keyifle okunsun istedik. Ele aldıkları konular ne denli karmaşık olursa olsun, yazarlarımız didaktik bir üsluptan uzak durdular. Kalem ustalıkları için onlara ne kadar teşekkür etsek az. Sadelikle yazabilmek için hem çok bilgili olmak hem de sağlam bir dünya görüşü gerekiyor tabii...

E. A. K.: Yeşim'in dediklerine ek olarak, ben bu kitapların kişisel sohbet havasında yazılmasını da çok önemsiyorum. Bu diziyi, nesnel bilgileri yalın bir dille aktaran değerli kaynaklar olan 50 Soruda, 100 Soruda gibi dizilerden ayıran bir nokta bu. Örneğin yazarlarımız, "ben de eskiden böyle düşünüyordum, ama sonra şunu fark ettim" gibi ya da "filanca olay karşısında çok etkilendim ve şunu düşünmeye başladım" gibi kişisel düşünce serüvenlerine dair deneyimlerini de paylaşıyorlar bu dizide. Bugün alanlarının önemli isimleri haline gelmiş bu kişiler bugünkü düşünceleriyle doğmadılar, birtakım arayışlardan, etkilerden, yanılığardan geçerek bugün oldukları yere vardılar. Gençlik gibi insanın önündeki uzun yaşamla ne yapacağını düşündüğü, bir yaşama "yordamı" aradığı bir dönemde, kuşaklar arası deneyim aktarımı da önemli diye düşünüyorum.

Her kitap, çalışmaya kaleme alınan yazarların, kavramları yeniden tanımladığı, kendilerine sorular sorarak yüzleşmeye çalıştığı ve yeni söylemler ürettiği birer metin aynı zamanda. Siz, bu çalışmalarını hazırlarken kendinize dair neyi keşfettiniz?

“

Her kitapta,
her yeni yazarın
katkısıyla, bizim
en başta diziyi
tasarlarken
düşünmediğimiz
yeni yollar keşfedildi
ve sonuç daha iyi
oldu.

E. A. K.: Kendime dair büyük keşifler olmasa da, bu diziyi ilgili iki nokta beni çok besledi ve mutlu etti. Birincisi, bir başlık üzerinde çalışırken kendi çapımda küçük saha araştırmaları yaptım. Tanıdığım ya da karşılaştığım 16-20 yaş arası gençlerle konuştum. Benim düşünce dünyamda önemli olan bir noktanın onlar için önemli olmadığını, hatta bazen bilinmediğini, onların önem verdiği bir noktanın benim dikkatimi çekmemiş olmasını, kısacası hem bilginin hem de dilin nasıl değiştiğini görmek bana birçok şey düşündürdü. İkinci konu da, kolektif üretimin zenginleştiriciliği ile ilgiliydi. Her kitapta, her yeni yazarın katkısıyla, bizim en başta diziyi tasarlarken düşünmediğimiz yeni yollar keşfedildi ve sonuç daha iyi oldu. Kolektif yaratıcılığın bireyi aşması bilmediğim bir şey değil, ama ne zaman ne şekilde içinde olsam, bana kendimi iyi hissettiren bir şey.

Malum korona virüsü salgınını, bunun yarattığı ekonomik sarsıntıyla kapitalizm üzerine ciddi tartışmaların yaşandığı, Siyahların başkaldırısıyla ABD'nin sarsıldığı şu günlerde, dünyanın içinde bulunduğu ciddi sorunları tartışan bu seri gençlere en çok ne söylüyor?

E. A. K.: Dizimizdeki kitaplarla saydığınız bu güncel sorunlar arasında birebir bağlantılar da kurulabilir. Örneğin Fikret Başkaya'nın yazdığı İklim Krizi ve Ekolojik Yıkım kitabını okuyan bir genç, salgının nedeni olan ekolojik felaketler ve gıda endüstrisinin işleyişi hakkında; Jean Ziegler'in yazdığı Kapitalizm kitabını okuyan, kapitalizmin yarattığı yıkım hakkında; Metin Çulhaoğlu'nun yazdığı Sosyalizm'i okuyan, kapitalist üretim biçiminin bir alternatifi olup olmayacağı hakkında; şu an yayına hazırlanmakta olan Cem Eroğul'un İnsan Olmak baş-

“

Yıldız Silier felsefe konulu, Gökhan Atılgan siyaset konulu birer kitap hazırlıyorlar dizimiz için. Ayrıca çalışmalarını sürdürdüğümüz başka başlıklar da var.

lıklı kitabının köle ticareti ve insan hakları kavramı bölümlerini okuyan, siyahların bugünkü başkaldırısı hakkında çok şey öğrenebilir. Bu doğrudan bağlantıların ötesinde ise, bu dizinin kitapları gençlere görünürdeki sorunların yapısal ve tarihsel nedenlerini anlatıyor, ayrıca bu sorunlar karşısında yalnız ve çaresiz olmadığımızı, insanın süregiden özgürlük ve eşitlik mücadelesinin bir parçası olduğumuzu hissettiriyor diyebiliriz.

Şu ana kadar yayımlanmış dört kitap var. Yakın zamanda başka kitaplar eklenecek mi?

Y. D.: Elbette, yeni kitaplarımız da olacak. Biraz önce Elif'in belirttiği gibi, Cem Eroğul'un İnsan Olmak başlıklı çalışması henüz tamamlandı, yayına hazırlanıyor. Bu kitapta, insanın insan olma süreci, birey, toplum, kültür, insanın hak ve özgürlükleri gibi birçok başlığa değiniliyor. Onun dışında, Yıldız Silier felsefe konulu, Gökhan Atılgan siyaset konulu birer kitap hazırlıyorlar dizimiz için. Ayrıca çalışmalarını sürdürdüğümüz başka başlıklar da var. Gençlerle Baş Başa'nın ilk aşamada on kitaptan oluşacak bir dizi olmasını planlıyoruz.

Sokağın mukavemeti: Engin Sustam

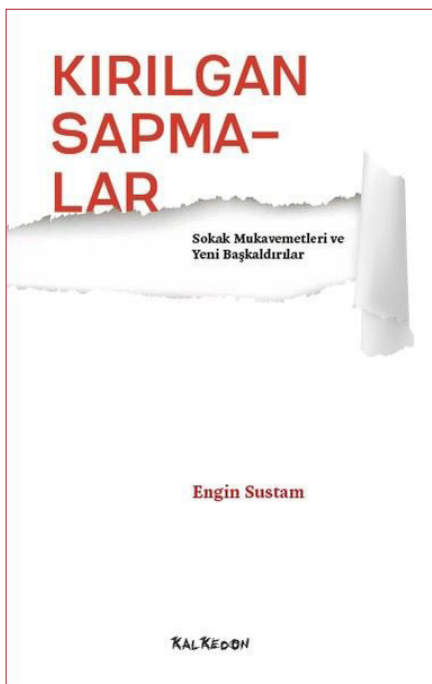
Akademisyen ve yazar Engin Sustam'ın "Kırılğan Sapmalar-Sokak Mukavemetleri ve Yeni Başkaldırırlar" kitabı Kalkedon Yayınları tarafından yayımlandı. Sustam bu kitabıyla okuru, göremediklerini düşünmeye davet ederek ayaklanmaların öngörülemezliğine işaret ediyor.

Fatih Tan

“

Sustam, kitabında 20. ve 21. yüzyıllarda ağırlıklı olarak Avrupa ve dünyanın farklı yerlerinde yaşanan siyasi dalgalanmaları sanat ile bağıntılı bir şekilde kronolojik olarak anlatıyor.

Engin Sustam 2015-2016 yılında "Barış için Akademisyenler" imzacısı olarak işinden atılmadan önce, Türkiye'de farklı üniversitelerde sosyoloji, felsefe ve sanat üzerine dersler vermekteydi. Diğer birçok akademisyen gibi akademik kariyerine yurt dışında devam eden Sustam, şuan hali hazırda Paris 8 Üniversitesi'nde Deleuze, Guattari ve Foucault üzerine, Çağdaş Felsefe dersleri vermesinin yanında ayrıca Avrupa'da farklı sanatçılarla ortak projelerde de yer almaktadır. Son dönemde Kürt coğrafyasındaki post-kolonyal durumlar üzerine yoğunlaşan Sustam'ın, özellikle çağdaş sanat ve sinema üzerine de önemli makaleleri bulunmaktadır. Devrimci bir gelenekten gelen ve Koçgiri bir aileye mensup olan Engin Sustam'ın Kırılğan Sapmalar: Sokak Mukavemetleri ve Başkaldırının Yeni Alanları adlı yeni kitabı geçtiğimiz ay Kalkedon Yayınları'ndan çıkarak okuyucuyla buluştu.

Kırılğan Sapmalar, Engin Sustam, 400 syf., Kalkedon Yayınları, 2020.

Sustam, kitabında 20. ve 21. yüzyıllarda ağırlıklı olarak Avrupa ve dünyanın farklı yerlerinde yaşanan siyasi dalgalanmaları sanat ile bağıntılı bir şekilde kronolojik olarak anlatıyor. Ancak buradaki bağıntı olgusunu, bir örtüşmeden ya da formel bir determinizmden ziyade ontolojik bir durum olduğuna işaret ediyor Sustam. Kitabın önsözünde geçen "Sanat gösteren değil bütün bu ayaklanma formları içindeki ilişkiye sızandır. Sanat, yaşamın kendisi olarak başkaldırının kolektif rezonansıdır" cümlesi bizlere kitabın içinde geçen birçok şeyin ipucunu da vermektedir. Heidegger kendi felsefesinde "var olmak" terimini genellikle "ikamet etmek" olarak kullanır. Sustam da kitabında sanatın, siyasalın ve toplumsalın içinde nasıl ikamet ettiğini, ne gibi bir işle-

“

Sanat, katı modernist tutumları deforme ederek, yeni bir düşünce ve söylem alanı içinde kendisini yeniden kavramsallaştırmaya çalıştı.

ve sahip olduğunu ve geçmişten günümüze ayrıntılı bir şekilde güncel olanı önümüze seriyor. Kitapta geçen şu bölüme yer vermek istiyorum: “Sanatın başından beri angaje olmadan, gösteren olmadan şimdide olan güç ve tahakküm ile doymuş hiyerarşik alanı bertaraf eden dili, başkaldırıyla kurulan dilin diyalogunun yolunu da açıyor. 17. yüzyıldan itibaren modernitenin ünlü eserlerine, Goya, Courbert, Evans, Sander veya Roselini gibi sanatçılara baktığımızda her dönemin kurulan bu diyalog üzerinden toplumsal alandaki başkaldırıya eklemlediğini de görüyoruz. 1968’in izleklerinden biri olan sanatçı Jean-Jacques Lebel’in ‘Ayaklanmalar’ Mison Rouge ya da MAMCO’daki happening’lerle yoğrulmuş hafıza ayaklanma alanını anlatan sergisini örnek verebiliriz. Artaud’dan Deleuze’e Dada’dan Fluxus’a Michaux’dan Guattari’ye Duchamp’dan Aimé Césaire’e kadar bütün sanatsal, entelektüel ve toplumsal ayaklanmaların boyutunu arşivleyen Lebel, isyanın otorite karşısında kurduğu ilişkiselliğe bakarken sanatsal biçimlere politik, entelektüel veya duygusal başka yaklaşımlar üzerinden eğilir.”

Sustam’ın kitabından hareketle sanat ve politika üzerine onun kitabından kısmen bağımsız, ancak içerik olarak da bir o kadar bağlantılı olan bu iki başlık hakkında, ben de birkaç şeye değinmek istiyorum.

SANAT VE POLİTİKA

Sanat, katı modernist tutumları deforme ederek, yeni bir düşünce ve söylem alanı içinde kendisini yeniden kavramsallaştırmaya çalıştı. Bu kavramsallaştırmayla birlikte ‘öjenik’ terimini de dışarda bıraktı. İstisnai

“

Sanat, doğa ile kültür arasındaki kopukluğu gidermeye çalışan içsel bir uzlaşma alanıdır.

olarak, herhalde bir tek sanatın -olumlu anlamda- bir bağışıklığa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Sanatın genel anlamda ve yine her koşulda ötekiye benimseyen bir olgu olduğu ortada. Bifo Berardi'nin estetik ile ilgili şu çarpıcı söylemini hatırlayarak devam edelim: “Estetik, organizmayla çevresinin ahenkli hale getirildiği disiplindir” (1). Günümüzde ötekiye bir aura oluşturan ideolojik terimler değil, günün sonunda daha yaşamsal olanın pratikte sergilediği davranışlardır. René Girard, “Mimetizmi düşünmek, kaçınılmaz olarak ‘insanı düşünmek’ demektir” der (2). Gündelik olan, sanat için doğal olan ve mimetik olandır bir anlamda. Sanat için doğal olanın imgesi politik bir mimesisdir. Sanatın bu gerçeğin farkında olması esasında birçok duruma da ön ayak olabiliyor, özellikle de güncel politik eylem planları içerisinde bu ahengi çoğu defa görebiliyoruz. Ancak bu aynı zamanda iktidarları da rahatsız eden bir durumdur. Sanatın ve politikanın arasındaki içsel bağlantı geçmişten günümüze hep süregelmiştir. Sanat bu bağlantı halini kayıt altına alıp işaret ettiği gibi, yeni olası oluş eylemlerini de arar. Sanatın şüphesiz birçok açıdan uluslararası politikaları ve kapitalizmin yeniden inşası üzerine çok fazla kuramsal araçların peşine düştüğünü ve hızla gelişen küreselleşme karşısı hareketlerde etkin rol aldığını dünyanın farklı yerlerinde de görebiliyoruz.

KÜLTÜR KAVRAMI

Bruno Lataour, “Kültür kavramının kendisi, bizim doğayı bir kenara koymamızla yaratılmış bir artefaktır” der (3). Buradaki artefak bana göre yine olumlu anlamda sanatın kendisidir. Sanat, doğa ile kültür arasındaki kopukluğu gidermeye çalışan içsel bir uzlaşma alanıdır. Grek estetiğinden bu yana mimesis olgusunu dışarda

“

Sustam'ın metaforik dili yaşanan politik olayları kafkaesk bir atmosfere çekmeye çalışarak, içinden çıkılması zor bir sistemi, okuyucu için daha anlaşılır bir hale getiriyor.

bırakan, kültür kavramından ziyade politik-ideolojiler olmuştur. Doğayı taklit etmek toplumsal değerleri belirler. Bu bağlamda Naziler toplumsal değerleri yok ederken, aynı zamanda özünde mimesisi de yok etmişlerdir. Sanat, politika ile doğa arasındaki yaşanan bu tarz durumları anlatmaya, anlamlandırmaya ve karşı bir direnişi konumlandırmaya çalışan bir tür eylemsellik işlevi görür. İnsan söylemi artık bir kimlik-kültür üzerinden değil, dilin söylemi üzerinden farklılaşır. Bu dil, doğayı da barındırdığı sürece belirginleşir. Buradaki doğa, popülist olan salt ekoloji nosyonu ile sınırlı değildir. Toplumsal bellek, politik ağ ile estetik üretim sisteminin yeniden yan yana kurulmasının ve buna karşı direnişin, reaksiyonun da yan yana var olduğunu düşünmek bir hayal olarak görülebilir. Ancak siyaset, çeşitli çıkar gruplarının hem geçmişte hem de bugün kabullenilmek için çatıştıkları bir alan iken, sanat daha önce iktidar ideolojisinde meşru görülmeyen bireysel yaklaşımların ve toplumsal tahakkümün politik ağlarını ifşa etmeye çalışır. Ve tüm söylemlerin, işaretlerin, formların ve şeylerin meşru birer sanatsal temsil nesnesi olarak kabullenilmesi için mücadele verir.

Sustam'ın metaforik dili yaşanan politik olayları kafkaesk bir atmosfere çekmeye çalışarak, içinden çıkılması zor bir sistemi, okuyucu için daha anlaşılır bir hale getiriyor. Eylem halindeki sanat, alımlayan ve kendini yenileyen bir mimesisle işler. Üstüne çalışılan imge ile imgenin çalışma tekniği doğal bir döngüdür. Buradaki döngü Sustam'ın da yukarda belirttiği gibi bir gösteren değil, o döngünün içine sızandır. Bu sızma her zaman doğal olmayı açığa çıkarır ve ifşa eder. Bundan dolayı da buradan genellikle güçlü bir direniş ağı çıkar.

“

Sustam, kendine özgü dili ve anlatımıyla birçok başlığı sanat ve estetik bağlamında bizlere yeni ve farklı bir perspektiften sunuyor.

Yüzyıllardır tek başına bir sözcük olarak bütün genel ve özel tarihsel olayları anlatma gücüne sahip olan kavram herhalde bir tek sanattır. Bu kavram kapitalizmin ve neo-liberalizmin doğuşunu, ırkçı ideolojiler ve soykırım politikaları gibi oldukça farklı konular üzerine düşünmek için bir araç oldu. Sanatın bu rolü iktidarların günümüzdeki pozisyonlarını anlamak, eleştirmek, çözümlemek için önemli bir direniş ağını oluşturdu. Bunların yanında ayrıca bugün post-kolonyal politikaların küresel ortaklıklarını, cinsiyet ve beden üzerindeki söylemleri, çevre meselelerini ve daha birçok yeni-dünyanın gelecekte bizi bekleyen ağlarını da kendi doğası içinde görünür kılmaya devam ediyor. Yukarda sıraladığım bütün bu kavramların ve daha fazlasını kitabında irdeleyen Sustam, kendine özgü dili ve anlatımıyla birçok başlığı sanat ve estetik bağlamında bizlere yeni ve farklı bir perspektiften sunuyor. Aslına bakılırsa sonuç olarak Sustam bu yeni kitabında, bu tartışmanın yoğunluğu ve sanatın önemini, kavramın çağımızda asli olan kimi politik konuları -tam da kalbinden yakaladığını- etkili bir şekilde göstermektedir.

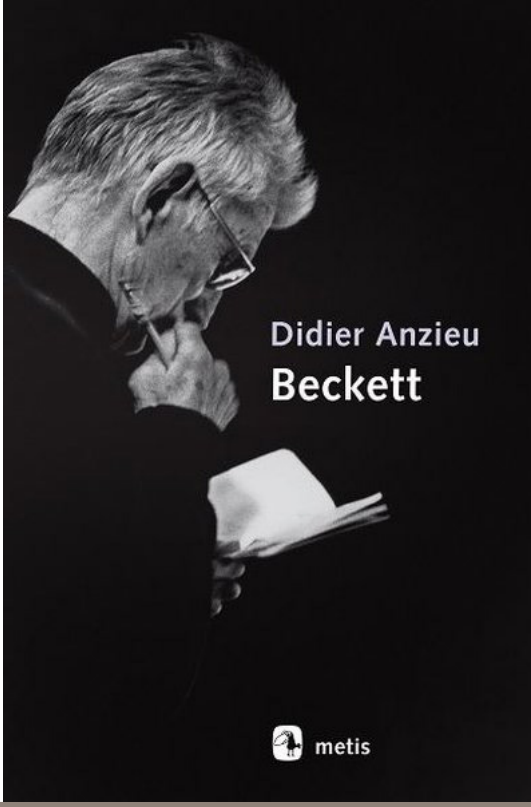
KAYNAKLAR

Ruh İşbaşında s.116 Franco -Bifo- Berardi Metis Yay. Çev. Fırat Genç

Kültürün Kökeni s.11 René Girard Dost Yay. Çev. Mükremin Yaman, Ayten Er

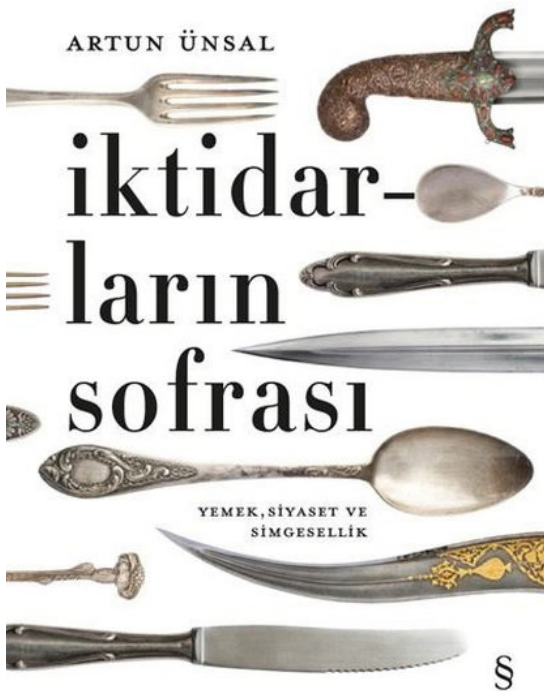
Biz Hiç Modern Olmadık s.123 Bruno Lataour Norgunk Yay. Çev. İnci Uysal

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Beckett

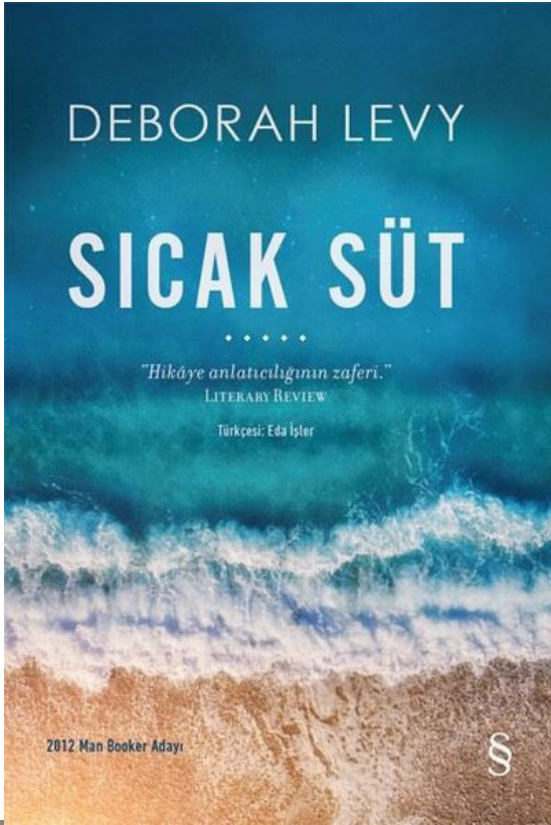
Yazar: **Didier Anzieu**
Çevirmen: **Nesrin Demiryontan**
Yayınevi: **Metis Yayıncılık**
Sayfa Sayısı : **280**

İktidarların Sofrası-Yemek Siyaset ve Simgesellik

Yazar: **Artun Ünsal**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **832**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Deborah Levy

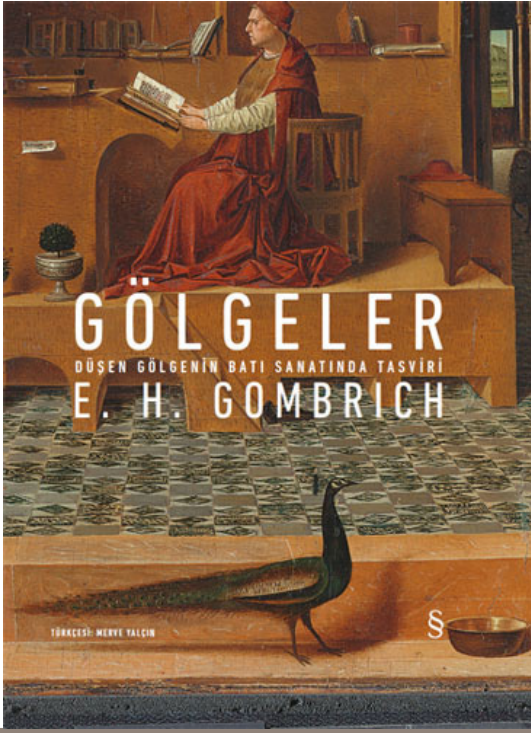
Yazar: Deborah Levy
 Çevirmen: Eda İşler
 Yayınevi: Everest Yayınları
 Sayfa Sayısı : 288

Badem Çiçeği Gibi Yahut Daha Ötesi

Yazar: Mahmut Derviş
 Çevirmen: Eda İşler
 Yayınevi: Everest Yayınları
 Sayfa Sayısı : 120

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Gölgeler

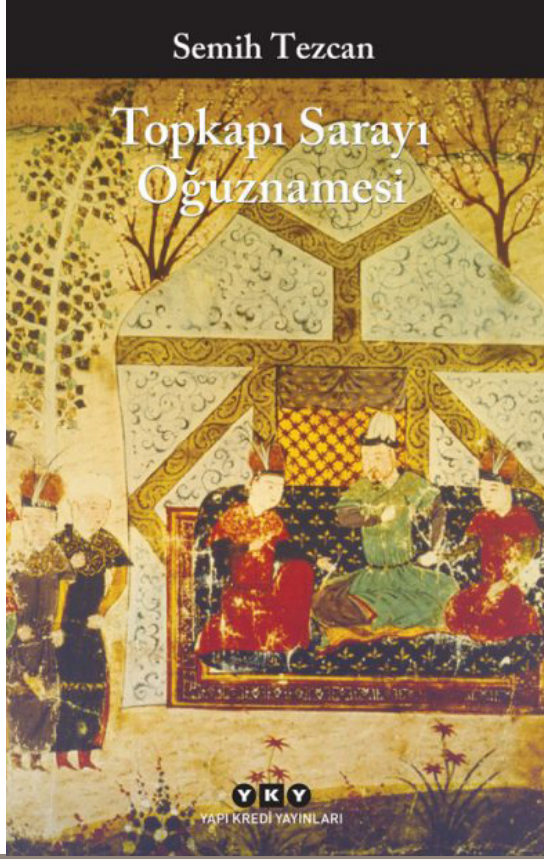
Yazar: E. H. Gombrich
Çevirmen: Merve Yalçın
Yayınevi: Everest Yayınları
Sayfa Sayısı : 96

Gömleği Yalnız

Yazar: Mustafa Şahin
Yayınevi: YKY
Sayfa Sayısı: 128

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Topkapı Sarayı Oğuznamesi

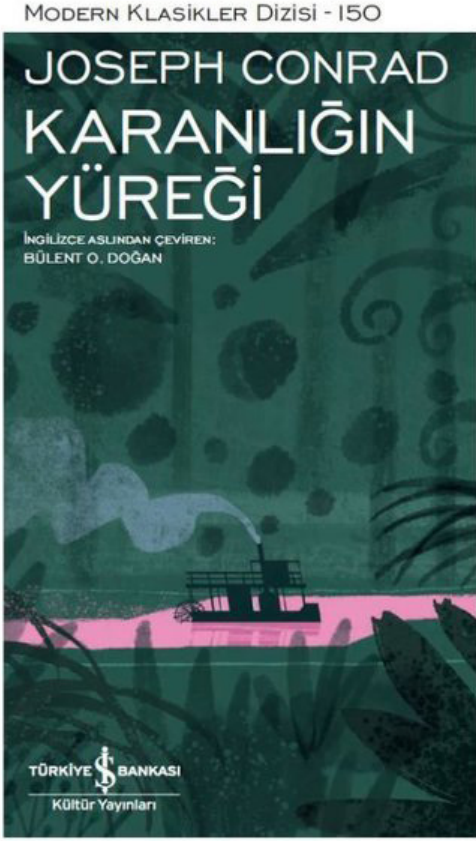
Yazar: Prof. Dr. Semih Tezcan
Yayınevi: YKY
Sayfa Sayısı : 308

Başka Türü de Olur – Toplu Şiirler

Yazar: Mehmet Can Doğan
Yayınevi: YKY
Sayfa Sayısı: 368

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Karanlığın Yüreği

Yazar: Joseph Conrad

Çeviren: Bülent O. Doğan

Yayınevi: İş Bankası Kültür Yayınları

Sayfa Sayısı : 136

Küçülme-Yeni Bir Çağ İçin Kavram Dağarcığı

Yazar: Giorgos Kallis, Giacomo D'Alisa,

Federico Demaria

Çeviren: Ayşe Ceren Sarı, Berk Öktem,

Burag Gürden, Yaprak Kurtal

Yayınevi: Metis Yayıncılık

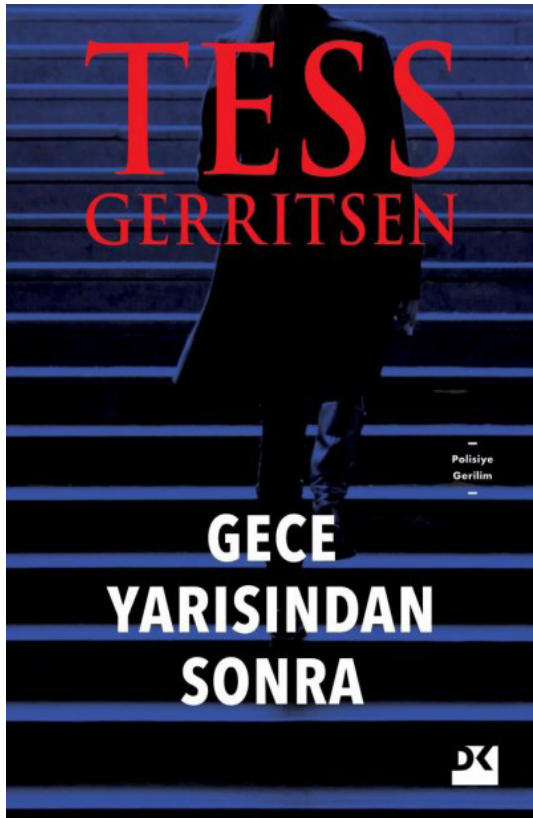
Sayfa Sayısı: 320

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Karanlığın Ayak İzleri

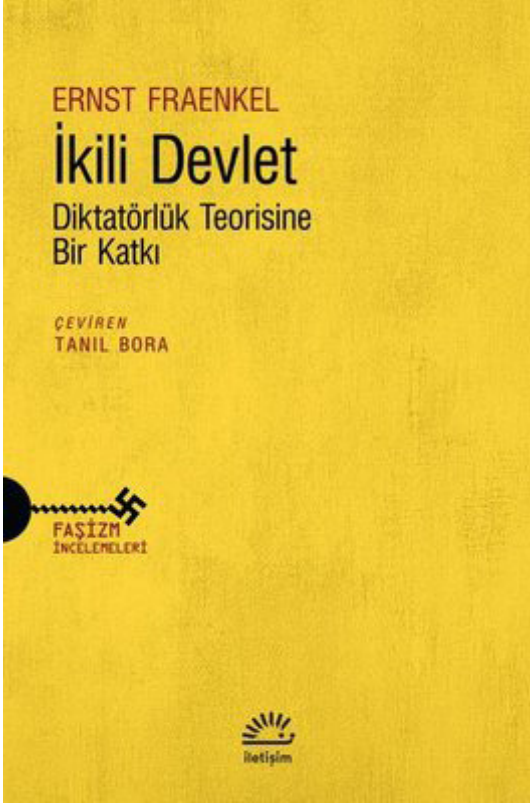
Yazar: Tess Gerritsen
 Çevirmen: Cumhuriyet Mısırlıoğlu
 Yayınevi: Doğan Kitap
 Sayfa Sayısı : 256

Gece Yarısından Sonra

Yazar: Tess Gerritsen
 Çevirmen: Özlem Gültekin
 Yayınevi: Doğan Kitap
 Sayfa Sayısı : 272

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

İki Devlet-Diktatörlük Teorisine Bir Katkı

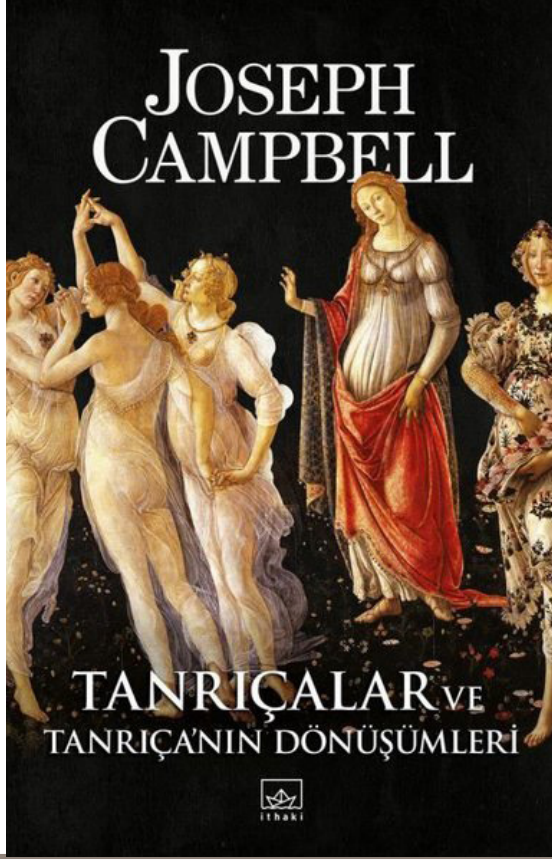
Yazar: Ernst Fraenkel
Çevirmen: Tanıl Bora
Yayınevi: İletişim Yayıncılık
Sayfa Sayısı : 320

Bakışın Ritmi

Yazar: Ahmet Tülgar
Yayınevi: İletişim Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 245

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Tanrıçalar ve Tanrıçanın Dönüşümleri

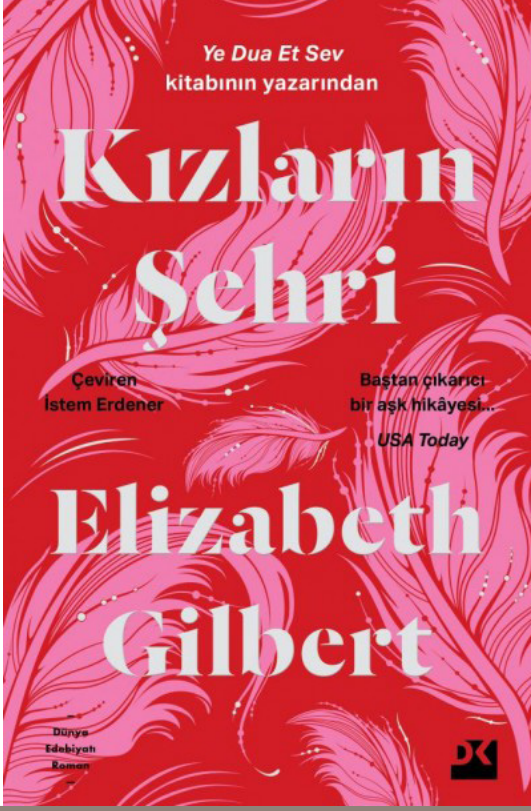
Yazar: Joseph Campbell
Çevirmen: Nur Küçük
Yayınevi: İthaki Yayınları
Sayfa Sayısı : 360

Uyku Devrimi Hayatınızı Her Gece Değiştirin

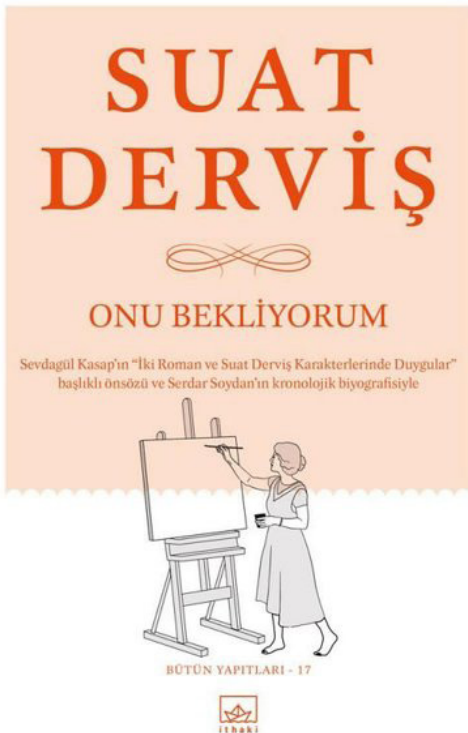
Yazar: Arianna Huffington
Çevirmen: Zeynep Koçak
Yayınevi: Doğan Kitap
Sayfa Sayısı : 360

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kızların Şehri

Yazar: Elizabeth Gilbert
Çevirmen: İstem Erdener
Yayınevi: Doğan Kitap
Sayfa Sayısı : 480

Onu Bekliyorum

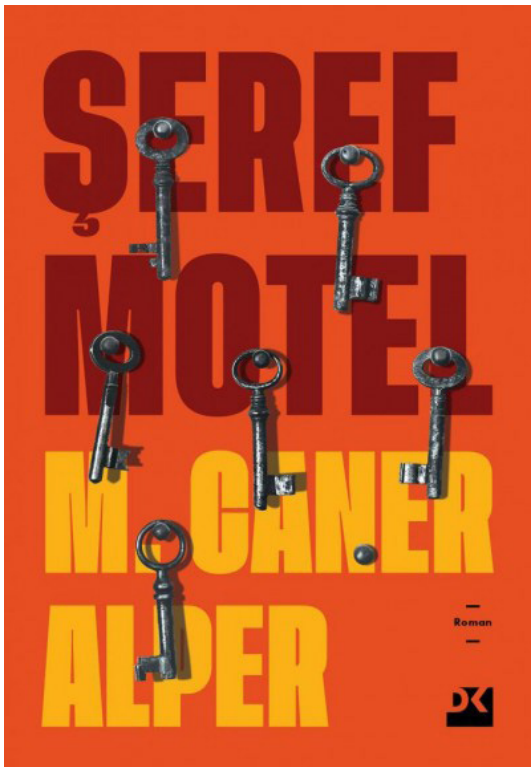
Yazar: Suat Derviş
Yayınevi: İthaki Yayınları
Sayfa Sayısı: 344

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Güney Postası

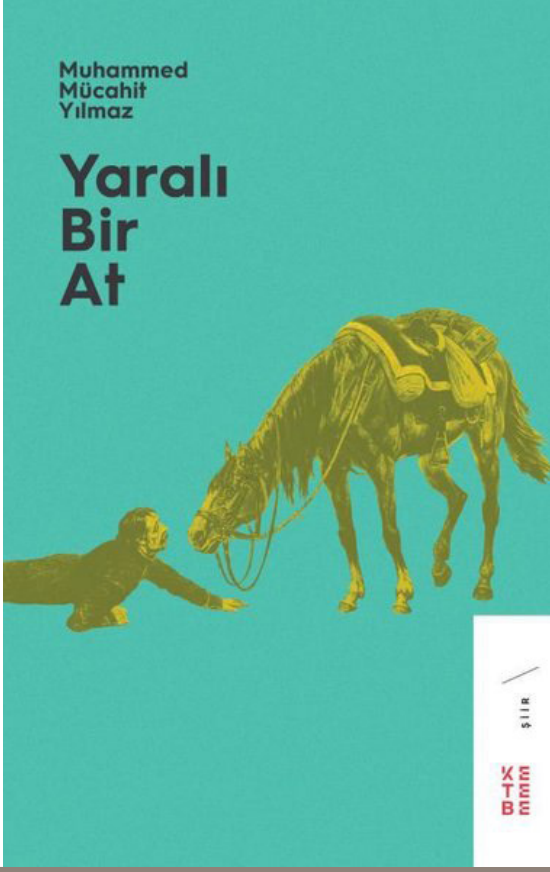
Yazar: **Antoine De Saint-Exupery**
 Çevirmen: **Esra Özdoğan**
 Yayınevi: **Alfa Yayınları**
 Sayfa Sayısı : **160**

Şeref Motel

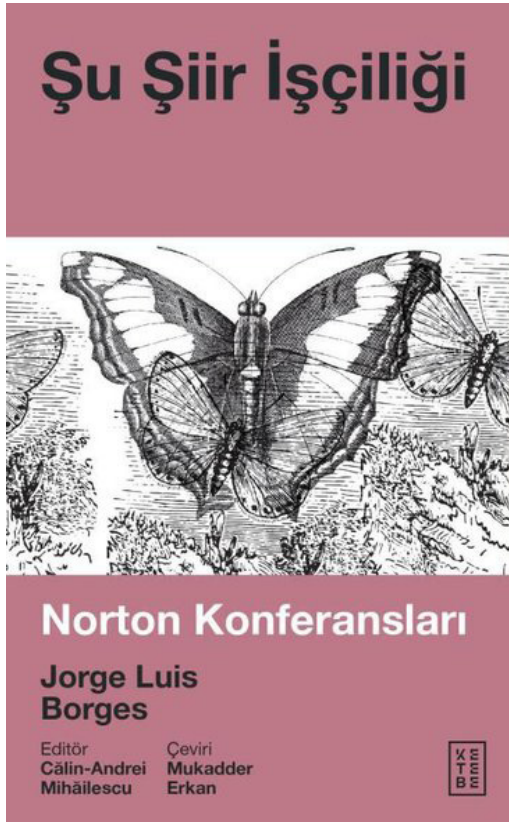
Yazar: **M. Caner Alper**
 Yayınevi: **Doğan Kitap**
 Sayfa Sayısı : **168**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Yaralı Bir At

Yazar: Muhammed Mücahit Yılmaz
Yayınevi: Ketebe Yayınları
Sayfa Sayısı : 112

Şu Şiir İşçiliği-Norton Konferansları

Yazar: Jorge Luis Borges
Çevirmen: Mukadder Erkan
Yayınevi: Ketebe Yayınları
Sayfa Sayısı : 144